

S. Sihvo, E. Hemminki, P. Koponen,
E. Kosunen, M. Malin-Silverio,
M-L. Perälä, O. Räikkönen

**RASKAUDENEHKÄISY JA
TERVEYSPALVELUIDEN KÄYTTÖ**

Tuloksia väestöpohjaisesta tutkimuksesta 1994

27/1995

STAKES

SOSIAALI- JA TERVEYSALAN TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISKESKUS

A I H E I T Ä

S. Sihvo, E. Hemminki, P. Koponen,
E. Kosunen, M. Malin-Silverio,
M-L. Perälä, O. Räikkönen

RASKAUDENEHKÄISY JA
TERVEYSPALVELUIDEN KÄYTTÖ

Tuloksia väestöpohjaisesta tutkimuksesta 1994

27/1995

Sisällys

1	Johdanto	7
2	Aineisto ja menetelmät	9
2.1	Vastaajien sosioekonominen tausta	11
2.2	Lisääntymiseen liittyvä historia	12
3	Tulokset	13
3.1	Raskaudenehkäisy	13
3.1.1	Kustannukset	18
3.2	Palvelujen käyttö	19
3.2.1	Käytön yleisyys	19
3.2.2	Hoitopaikka ja hoidonantaja viime käynnillä	22
3.2.3	Viime käynnin syyt	25
3.3	Kokemukset palveluista	25
3.3.1	Vastaanottoajan saanti	25
3.3.2	Esteet käytölle	26
3.3.3	Tyytyväisyys palveluihin	27
3.3.4	Myönteisimmät ja kielteisimmät hoitokokemukset	28
3.4	Palveluiden kehittäminen	29
3.4.1	Mitä palveluita haluttaisiin?	29
3.4.2	Kehittämisehdotuksia	30
4	Pohdinta	32
	Kirjallisuus	35
Liitteet	1. Perhesuunnitteluun ja synnytyksiin liittyvää kirjallisuutta Suomesta 2. Tutkimuksessa mukana olevat tutkijat ja heidän tutkimusaiheensa 3. Lähetekirje + kyselylomake	

1 Johdanto

Suomessa on noin miljoona 18 - 44-vuotiasta naista (Tilastollinen vuosikirja 1994). Raskaus, raskauden ehkäisy ja lisääntymisterveyteen liittyvät seulonnat ovat tärkeitä syitä terveyspalveluiden käytölle tässä elämänvaiheessa. Esimerkiksi vuonna 1993 tehdyn aikuisten terveyspalveluiden käyttöä koskevan tutkimuksen mukaan noin viidesosa 25 - 44-vuotiaiden naisten lääkärikäynneistä liittyi raskauden ehkäisyyn (Aro ym. 1994).

Perhesuunnittelupalvelut voidaan määritellä ammattiauttajien (lääkärit, hoitohenkilökunta ym.) toiminnaksi asiakassuhteissa ihmisten tukemiseksi heidän perhesuunnitteluvalinnoissaan sekä tämän toiminnan organisoimiseksi (Stakes Perhesuunnittelu 2000, Verkostolehti 5/1995). Perhesuunnittelupalveluilla tarkoitetaan sen perinteisen tehtävän, ei-toivottujen raskauksien ehkäisyyn lisäksi lapsiluvun suunnittelua ja ajoitusta, sekä ehkäisymenetelmien valintaan ja käytön seurantaan liittyvää neuvontaa, käytön aloitusta ja seurantaa (STAKES työryhmän raportti 3/1994).

Perhesuunnittelupalveluiden kehittäminen on ollut varsin tuloksellista, kun mittareina käytetään raskauksien keskeytyksien määrää: parissa vuosikymmenessä keskeytykset ovat vähentyneet yli 23 000:sta noin 10 000:een (Hämäläinen 1995). Vastaavasti teiniraskauksien määrä väheni vuosien 1975 ja 1991 välillä kolmannekseen (Kosunen 1993). Positiiviseen kehitykseen on oletettu vaikuttaneen tehostunut terveyskasvatus, uusien ehkäisymenetelmien tulo markkinoille sekä samanaikainen palveluiden saatavuuden parantuminen. Kun palveluiden saatavuuden tietty perustaso on saavutettu, on kiinnostus siirtynyt palveluiden sisältöön ja laatuun. Näiden tekijöiden arviointiin ja kehittelyyn tarvitaan asiakasnäkökulman huomioonottamista.

Raskauden ehkäisy- ja muiden perhesuunnittelupalveluiden järjestämistapa vaihtelee kunnittain. Joissakin kunnissa ne on järjestetty osana väestövastuutoimintaa, toisissa kunnissa taas osana äitiysneuvolatoimintaa, koulu- tai opiskelijaterveydenhuoltoa, ja joissakin terveyskeskuksissa on erillinen ehkäisyneuvola. Palvelurakenteen muutokset 1990-luvulla ovat herättäneet keskustelua muutosten vaikutuksesta ehkäisevän terveydenhuollon palvelujen laatuun. Sosiaali- ja terveysministeriön teettämän selvityksen mukaan 18 % terveyskeskuksista oli tehnyt muutoksia perhesuunnitteluun liityvissä toiminnoissaan vuonna 1994 (Marjamäki 1994). Perhesuunnitteluun liittyen on pohdittu sitä, onko palveluiden järjestämistavalla vaikutusta hoidonantajan asiantuntemukseen ja muuhun laatuun. On pohdittu, tulisiko raskauteen ja perhesuunnitteluun liittyvät palvelut järjestää erillisissä neuvoloissa vai aiempaa kiinteämmin osana muita terveyskeskuspalveluita.

Perhesuunnittelua ja raskauden ehkäisyä sivuavia isoja tutkimuksia on 1980- ja 1990-luvulla tehty kaksi: Suomalainen seksitutkimus (Kontula ja Haavio-Mannila 1993) ja Tilastokeskuksen perheellistymistutkimus (Nikander 1992). Raskauden ehkäisyyn liittyvästä terveyspalveluiden käytöstä on saatavissa sangen vähän tutkimustietoa.

Yksittäisiin ehkäisy menetelmiin kohdistuneita tutkimuksia on 1000 uusimaalaiselle naiselle tehty kierukan käyttöön liittyvä kyselytutkimus (Makkonen 1994) sekä pääkaupunkiseudulla ehkäisykapseleiden käyttäjille tehty kyselytutkimus (Sihvo 1995).

Stakesin Terveystieteiden tutkimuskeskuksessa aloitettiin vuonna 1994 perhesuunnittelupalveluita koskeva yhteistyötutkimus Tampereen ja Kuopion yliopistojen kanssa, jonka tarkoituksena oli kartoittaa perhesuunnittelupalveluiden käyttöä, asiakkaiden kokemuksia ja palvelujärjestelmän kehittämistarpeita. Tutkimuksen eri osa-alueisiin liittyy omat yksityiskohtaiset tavoitteensa. Raskaudenehkäisyyn lisäksi tutkimus kattaa raskauden keskeytyksiin, lapsettomuuteen ja äitiyshuollon palveluihin liittyviä kysymyksiä. Osana projektia kartoitettiin perhesuunnitteluun ja erityisesti raskauden keskeytyksiin liittyvää kirjallisuutta (liite 1).

Hankkeen johtaja on tutkimusprofessori Elina Hemminki (Stakes) ja ryhmän koordinoivana tutkijana on toiminut Sinikka Sihvo (Stakes). Muut ryhmän tutkijat ovat: Linda Helmig (University of Kansas, USA), Päivikki Koponen (Tampereen yliopisto), Elise Kosunen (Tampereen yliopisto), Maili Malin-Silverio (Stakes), Marja-Leena Perälä (Stakes), Outi Rääkkönen (Stakes), Marjaana Pelkonen (Kuopion yliopisto) ja Katri Vehviläinen-Julkunen (Kuopion yliopisto). Tarkempi kuvaus tutkijoista ja heidän tutkimusalueistaan on liitteenä (liite 2).

Tämä raportti sisältää alustavia tuloksia raskaudenehkäisyyn liittyvien palveluiden tarpeesta ja käytöstä, sekä naisten kokemuksista ja toiveista palveluiden parantamiseksi. Keskeisiä palveluiden käyttöön liittyviä tekijöitä on tarkasteltu naisten asuinpaikan ja iän mukaan. Raportti on kuvaileva, eikä kaikkea palveluiden laatuun ja asiakas-tyytyväisyyteen vaikuttavia tekijöitä voida tässä selittää ilman tarkempia analyysejä. Raportissa ei käsitellä kokemuksia raskauden keskeytyksistä, lapsettomuushoidoista tai äitiysneuvolapalveluiden käytöstä. Tarkemmin analysoidut tulokset tutkimuksen eri osa-alueista julkaistaan artikkeleina suomalaisissa ja ulkomaisissa tieteellisissä julkaisuissa ja myöhemmin ilmestyvässä loppuraportissa.

2 Aineisto ja menetelmät

Tutkimuksen perusjoukon muodostivat vuosina 1950 - 1976 syntyneet (18 - 44-vuotiaat) suomenkieliset naiset, joista 3 000 valittiin satunnaisotannalla Väestön keskusrekisteristä. Näille 3 000 naiselle lähetettiin kesäkuun alussa 1994 nimetön postikysely (liite 3).

Muistutuskyselyn mahdollistamiseksi naisille lähetettiin kyselylomakkeen ja vastauskuoren lisäksi nimitarra, joka pyydettiin palauttamaan erillisessä vastauskuoressa. Näin kyselyyn vastannutta ei voitu yhdistää tiettyyn lomakkeeseen. Lomake lähetettiin uudestaan elokuun alussa niille, jotka eivät olleet vastanneet. Vastausprosentti oli ennen ensimmäistä muistutuskierrosta 55 %. Toinen muistutuskierron tehtiin syyskuun lopulla vastausprosentin ollessa sitä ennen 68 %. Tiedonkeruuta jatkettiin aina marraskuun loppuun, jolloin 2 189 naista oli vastannut. Lopullinen vastausprosentti oli täten 73 %, kun vastaajien lukumäärää verrataan koko aineistoon (n=3000) ja 74 %, kun otoksesta poistetaan ne naiset, jotka olivat kehitysvammaisia, ulkomailla, tai joita ei tavoitettu tuntemattoman osoitteen takia (n=41) (taulukko 1).

Taulukko 1. Vastausaktiivisuus eri ikäryhmissä ja syyt vastaamattomuuteen.

	Ikä			Yhteensä
	< 25 v.	25 - 34 v.	≥ 35 v.	
Otos	618	1 155	1 227	3 000
Kehitysvammainen	2	2	1	5
Ulkomailla	1	7	1	9
Kieltäytyi	-	2	5	7
Osoite tuntematon	10	10	7	27
Ei tietoa/muu syy	125	268	370	763
Kato yhteensä	138	289	384	811
Vastanneet	477	863	839	¹⁾ 2 189
Vastausprosentti	77	75	68	²⁾ 73

1) 10 vastaajan ikä ei tiedossa.

2) Vastausprosentti 74 %, kun kokonaisnumeruksesta poistettu naiset, joita ei tavoitettu (n = 41).

Vastausaktiivisuudessa oli pieniä eroja eri taustamuuttujien suhteen (taulukko 2). Vastausprosentti aleni iän mukaan. Naimattomat olivat aktiivisimpia vastaajia. Alueellisesti vastausaktiiviteetissa oli myös pieniä eroja.

Taulukko 2. Vastausaktiivisuus eri osaryhmissä.

	<i>Otos</i> (<i>n</i> = 3000)	<i>Aineisto</i> (<i>n</i> = 2189)	%
Ikä, vuosia			
< 20	154	119	77
20 - 24	464	358	77
25 - 29	550	417	76
30 - 34	605	446	74
35 - 39	615	435	71
≥ 40	612	404	66
tieto puuttuu		10	
Siviilisääty			
naimaton	1 349	1 029	76
naimisissa	1 393	1 007	72
eronnut	240	137	57
leski	16	11	69
tieto puuttuu	2	5	
Kaupungistumisaste			
pääkaupunkiseutu	560	411	73
muu kaupunki	1 423	1 060	74
muu kunta	1 014	686	68
tieto puuttuu	3	32	
Lääni			
Uusimaa	781	577	74
Turun ja Porin	423	301	71
Ahvenanmaa	2	2	100
Hämeen	427	320	75
Kymen	189	127	67
Mikkelin	134	89	66
Pohjois-Karjalan	106	66	62
Kuopion	153	107	70
Keski-Suomen	167	126	75
Vaasan	208	157	75
Oulun	279	198	71
Lapin	128	87	68
tieto puuttuu	3	32	

2.1 Vastaajien sosioekonominen tausta

Vastaajat olivat jakautuneet tasaisesti eri ikäryhmiin. Noin puolella vastaajista oli vähintään ylioppilastason koulutus (taulukko 3). Vakituudessa parisuhteessa eläviä oli 68 %. Suurin osa vastaajista eli kaupungissa tai kaupunkimaisella paikkakunnalla (taulukko 2). Kyselyhetkellä vastaajista 51 % oli koko- tai osapäivätoimisessa palkkatyössä, 2 % oli maatalousyrittäjänä ja 3 % muuna yrittäjänä. Opiskelijoita oli 16 %, työttömänä tai lomautettuna oli 14 %, äityslomalla tai hoitovapaalla 10 %, kotiäitinä 2 % ja pitkällä sairauslomalla tai eläkkeellä prosentti vastaajista.

Yli viidennes (22 %) kyselyyn vastanneista naisista työskenteli sosiaali- tai terveydenhuoltoalalla, mikä vastaa työllisten naisten ammatillista jakaumaa. Tilastokeskuksen sosioekonomisen aseman luokittelua käyttäen lähes puolet vastaajista oli alempia toimihenkilöitä (taulukko 3).

Taulukko 3. Vastaajien koulutus, siviilisääty ja ammattiasema (%).

	<i>n</i>	%
Koulutus		
kansakoulu	307	14
keski- tai peruskoulu	833	38
ylioppilas	345	16
ylioppilas + opistotason koulutus	404	18
korkeakoulututkinto	293	13
tieto puuttuu	7	<1
Siviilisääty		
naimaton	554	25
avoliitossa	475	22
naimisissa	1 007	46
eronnut/asumuserossa	137	6
leski	11	1
tieto puuttuu	5	
Ammattiasema		
yksinäisyrittäjä	63	3
ylempi toimihenkilö	303	14
alempi toimihenkilö	1 009	46
työntekijä	424	19
opiskelija ¹⁾	268	12
muu, ei arvioitavissa	27	1
tieto puuttuu	95	4

1) Sisältää opiskelijat, joiden ala ei ole tiedossa.

2.2 Lisäntymiseen liittyvä historia

Taulukossa 4 on esitetty kyselyyn vastanneiden lisääntymiseen liittyviä taustatietoja. Vastanneista kaksi kolmesta oli ollut joskus raskaana ja yli puolet oli synnyttänyt. Ainakin yhden raskauden keskeytyksen ilmoitti 15 % vastaajista. Yli 35-vuotiaista naisista keskenmenon oli kokenut 21 % ja kohdun ulkoisen raskauden 4 %. Vastaajista 16 % oli joskus kokenut vaikeuksia tulla raskaaksi.

Taulukko 4. Lisäntymiseen liittyvä historia eri ikäluokissa (n = 2189), %.

	<i>Ikä, vuosia</i>				<i>Yhteensä</i>	
	<i>< 25</i> <i>(n = 477)</i>	<i>25 - 29</i> <i>(n = 417)</i>	<i>30 - 34</i> <i>(n = 446)</i>	<i>≥ 35</i> <i>(n = 839)</i>	<i>(n = 2189)</i>	<i>%</i>
Ollut raskaana	16,4	48,9	76,9	88,0	1 368	62,5
Synnytyksiä						
0	92,0	63,5	29,8	15,4	971	44,4
1	5,5	19,7	22,6	18,5	365	16,7
2	2,3	13,4	32,5	40,0	551	25,2
≥ 3	0,2	3,4	15,0	26,1	302	13,8
Keskenmenoja	2,5	7,2	12,6	20,6	272	12,4
Kohdun ulkoisia raskauksia	0,4	1,9	3,1	3,9	57	2,6
Raskauden keskeytyksiä	6,5	13,9	17,0	18,4	320	14,6

3 Tulokset

3.1 Raskauden ehkäisy

Kahdessa strukturoidussa kysymyksessä kartoitettiin käytössä olevaa ehkäisymenetelmää sekä kaikkia niitä ehkäisymenetelmiä, joita nainen oli elämänsä aikana käyttänyt tai kokeillut. Vastaaajista 6 % ei ollut koskaan käyttänyt mitään raskaudenehkäisymenetelmää (taulukko 5). Alle 20-vuotiaista neljännes ei ollut koskaan käyttänyt raskaudenehkäisyä ja 20 - 24-vuotiaista 10 %. Tutkimushetkellä viidesosa vastaaajista ei käyttänyt raskaudenehkäisyä.

Taulukko 5. Raskaudenehkäisyn käyttö eri ikäluokissa (%).

	Ikä, vuosia			Yhteensä	
	< 25	25 - 34	≥ 35	n = 2189	%
Ei ole koskaan käyttänyt raskauden ehkäisyä	15	3	4	133	6
Ei tarvetta ehkäisyyn tutkimushetkellä	17	24	19	414	20
Ehkäisytabletti	60	32	8	578	28
Minipilleri	2	2	1	35	2
Kierukka	1	9	23	269	13
Hormonikierukka	.	5	8	104	5
Kondomi	15	19	14	337	16
Sterilisaatio					
nainen	0	2	19	169	8
mies	.	0	2	20	1
Kapselit	1	1	1	16	1
Ehkäisyvaahto, puikot ym.	.	0	0	2	0
Keskeytetty yhdyntä	0	1	1	17	1
Rytminen menetelmä	.	0	0	3	0
Kondomi + ehkäisyvaahto tms.	.	1	0	8	0
Kondomi + keskeytetty yhdyntä tai rytminen menetelmä	1	3	3	59	3
Muu	.	0	0	3	0
Raskaana	0	0	0	7	0
Tieto puuttuu	0	1	1	15	1
Yhteensä	100	100	100		100
(n =)	(405)	(834)	(808)	¹⁾ (2 056)	

- 1) n = 2056, ehkäisyä joskus käyttäneet, 9 naisen ikä ei ole tiedossa.
 . = ei yhtään tapausta
 0 = vastauksia < 1 %

Käytetyimmät ehkäisymenetelmät olivat tärkeysjärjestyksessä ehkäisytabletit, kierukka ja kondomi. Muiden menetelmien kuin pillereiden ja kondomin käyttö oli vähäistä alle 30-vuotiailla (taulukko 6). 30 - 34-vuotiaat naiset jakautuivat tasaisesti

pillereiden, kierukan ja kondomin käyttäjiin. Yli 35-vuotiaista yli kolmasosa (37 %) käytti kierukkaa ja lähes neljäsosa (23 %) oli steriloitu.

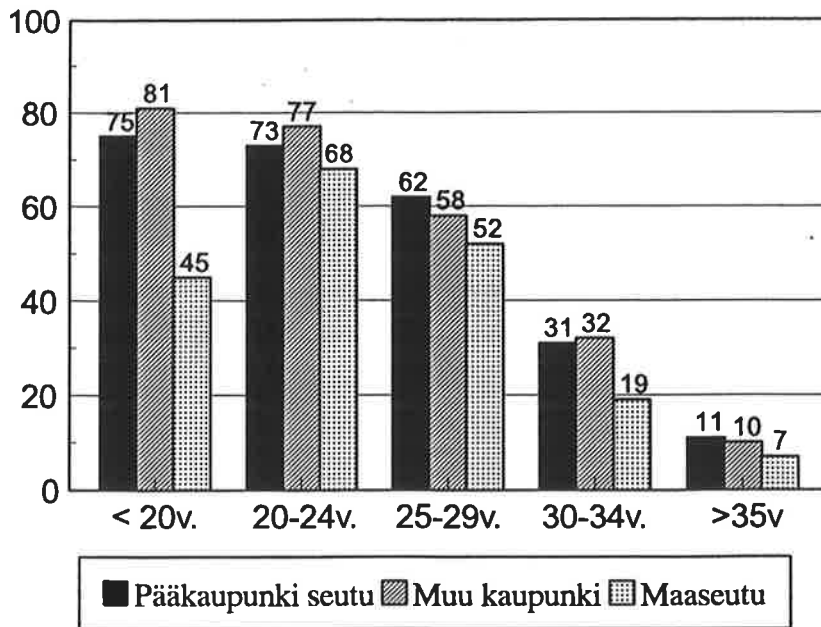
Taulukko 6. Käytössä oleva ehkäisymenetelmä tutkimushetkellä eri ikäluokissa (%).

	Ikä, vuosia					Yhteensä (n = 1635) ¹⁾
	< 20 (n = 75)	20 - 24 (n = 261)	25 - 29 (n = 305)	30 - 34 (n = 329)	35+ (n = 657)	
Ehkäisytabletti ²⁾	67	73	58	27	9	35
Minipilleri	3	3	2	3	2	2
Kierukka ²⁾	.	2	5	19	28	16
Hormonikierukka ²⁾	.	.	2	11	9	6
Kondomi	28	16	26	23	18	21
Sterilisaatio, nainen	.	0	.	5	23	10
Sterilisaatio, mies	.	.	.	1	3	1
Ehkäisykapselit ²⁾	.	2	0	1	1	1
Keskeytetty yhdyntä	.	1	1	2	1	1
Rytminen menetelmä	.	.	1	.	0	0
Kondomi + rytmi tai keskeytetty yhdyntä	1	2	3	5	4	4
Ehkäisyvahto (+ kondomi)	.	.	1	1	1	1
Muu menetelmä	.	.	0	.	0	0
Tieto puuttuu	1	.	2	1	1	1
Yhteensä	100	100	100	100	100	100

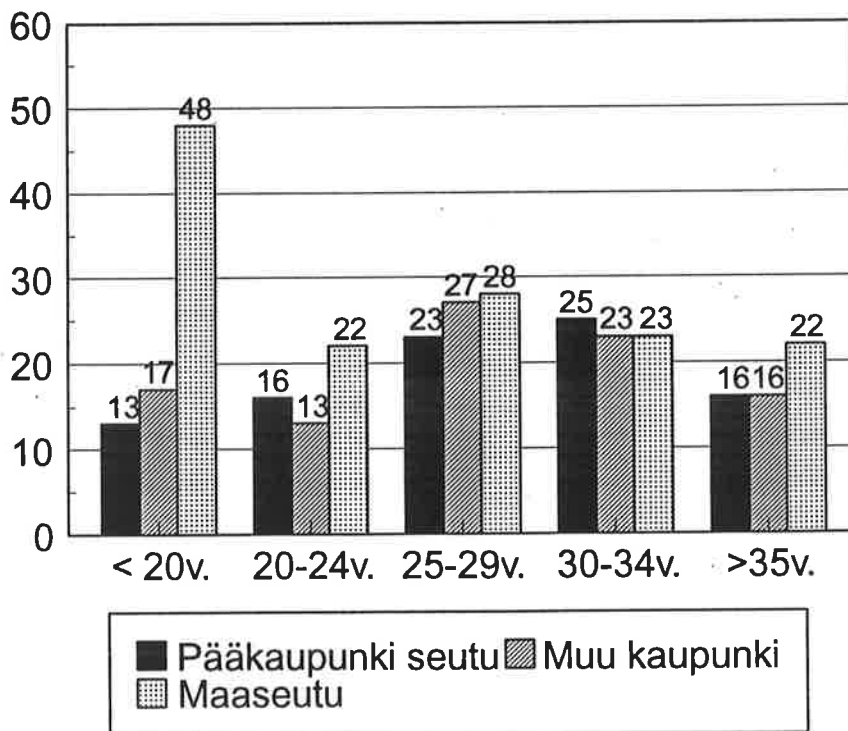
1) n = 1635 = poistettu naiset, jotka eivät ole koskaan käyttäneet ehkäisyä (n = 133), jotka eivät tutkimushetkellä käytä ehkäisyä (n = 414) tai ovat raskaana (n = 7), sisältää 8 naista, joiden ikä ei ole tiedossa.

2) Sisältävät kondomin yhteiskäytön.

Ehkäisymenetelmien yhteiskäyttö oli nuorilla yleisintä: 12 % alle 20-vuotiaista ja 17 % 20 - 24-vuotiaista käytti pillereitä ja kondomia yhtäaikaan. Muissa ikäluokissa pillerien ja kondomin yhteiskäyttö oli harvinaisempaa (1 - 6 %). Ehkäisytablettien käyttö oli maaseudulla vähäisempää kuin kaupungeissa ja kondomin käyttö yleisempää (kuviot 1 ja 2).

Kuvio 1. Ehkäisypillereiden käyttö eri ikäluokissa asuinpaikan mukaan, ehkäisyä tutkimushetkellä käyttävät (n=1635) (%).

Kuvio 2. Kondomin käyttö eri ikäluokissa asuinpaikan mukaan, (n=1635) (%).

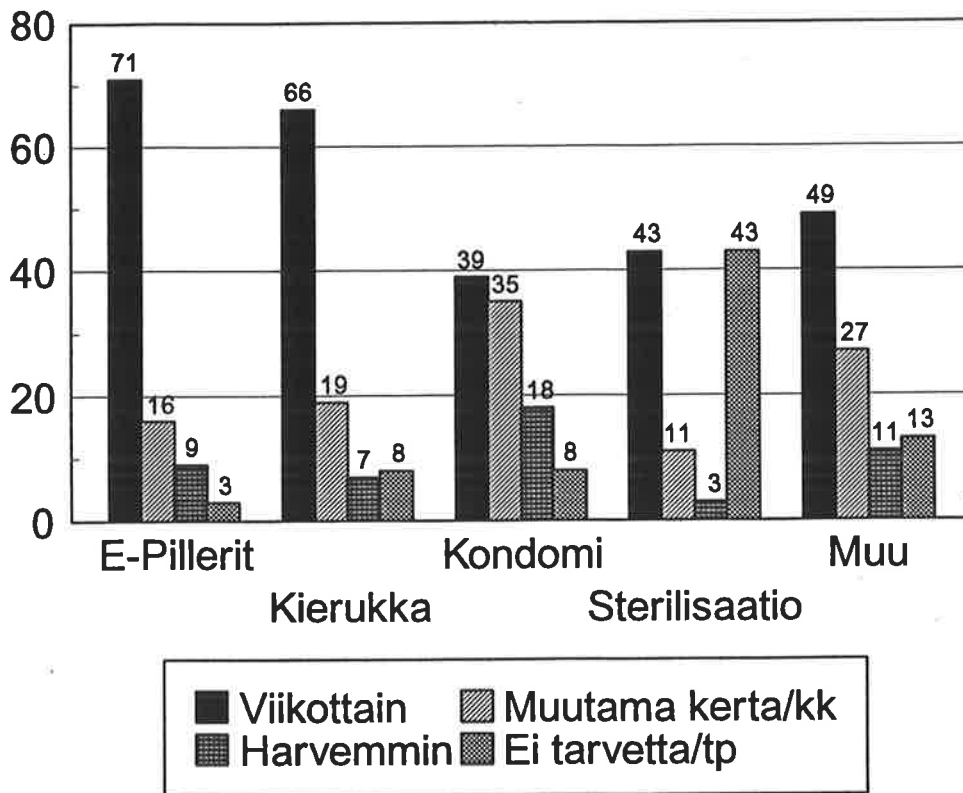
Seksuaalista aktiviteettia kartoitettiin epäsuorasti kysymällä ehkäisytarvetta viimeisen vuoden aikana (kysymys 32). Joskus ehkäisyä käyttäneistä (n=2056) 49 % ilmoitti tarvinneensa raskauden ehkäisyä viikottain viimeisen vuoden aikana. Heillä ehkäisynä oli yleisimmin pillerit tai kierukka (taulukko 7). Ne naiset, jotka olivat tarvinneet ehkäisyä vain muutaman kerran vuodessa tai eivät lainkaan, ilmoittivat ehkäisykeinokseen useimmin kondomin. Steriloidut naiset vastasivat usein etteivät olleet tarvinneet ehkäisyä viimeisen vuoden aikana tai tieto heidän kohdallaan puuttui. Ikäluokista useimmin (viikottain) ehkäisyä olivat tarvinneet 20 - 24-vuotiaat (63 %) ja 25 - 29-vuotiaat (54 %) ja harvimminkin 40 - 44-vuotiaat (38 %). Yli kymmenesosa pillereiden ja kierukan käyttäjistä oli tarvinnut ehkäisyä vain hajanaisesti vuoden aikana tai ei lainkaan (kuvio 3).

Taulukko 7. Ehkäisymenetelmien käytön jakaumat viime vuoden aikaisen ehkäisytarpeen mukaan (%).

	Ehkäisyn tarve					Tieto puuttuu (n = 86)	Yhteensä	
	viikottain (n = 1012)	muutama kerta kk (n = 380)	lähes joka kk (n = 86)	muutama kerta v (n = 123)	ei tarvetta (n = 369)		(n = 2056) ¹⁾	%
Ehkäisypilleri	41	25	38	15	2	10	578	28
Kierukka	24	19	19	7	2	28	373	18
Kondomi	16	38	26	38	7	6	405	20
Sterilisaatio	8	5	3	3	16	26	189	9
Muu	5	3	3	4	4	2	82	4
Ei ehkäisyä ²⁾	6	9	10	32	67	26	414	20
Tieto puuttuu	0	1	1		2	2	15	1
Yhteensä	100	100	100	100	100	100		100

1) Ehkäisyä joskus käyttäneet.

2) Ei ehkäisyn tarvetta tutkimushetkellä.

Kuvio 3. Ehkäisyn tarve eri menetelmiä käyttävillä (n=1635) (%).

Tyytyväisyys käytössä olevaan ehkäisymenetelmään oli korkea erityisesti steriloiduilla naisilla sekä pillereiden ja kierukan käyttäjillä (taulukko 8). Tyytymättömiä ehkäisymenetelmään oli 7 %. Useimmat heistä käyttivät kondomia tai muita ehkäisymenetelmiä (ehkäisykapselit, ehkäisyvahto, "luonnon" menetelmät, keskeytetty yhdyntä). Kaikista tyytyväisimpiä käyttämäänsä ehkäisymenetelmään olivat alle 20-vuotiaat, joista lähes puolet oli erittäin tyytyväisiä. 25 - 34-vuotiaat olivat harvimmin tyytyväisiä käyttämäänsä ehkäisymenetelmään (32 % erittäin tyytyväisiä).

Taulukko 8. Tyytyväisyys käytössä olevaan ehkäisymenetelmään (%).

	Käytössä oleva ehkäisymenetelmä					Yhteensä		
	e-pilleri (n = 613) ¹⁾	kierukka (n = 366)	kondomi (n = 337)	Sterili- saatio (n = 189)	Muu (n = 115)	Tieto puuttuu (n = 15)	(n = 1635)	%
Erittäin tyytyväinen	57	54	16	87	17	20	785	48
Melko tyytyväinen	39	44	63	5	55	7	688	42
Melko tyytymätön	3	1	13	1	13	7	85	5
Erittäin tyytymätön	0	0	5	1	5	.	26	2
Ei käytä ehkäisyä	0	.	3	6	9	47	39	2
Tieto puuttuu	0	0	1	1	2	20	12	1
Yhteensä	100	100	100	100	100	100		100

1) Sisältää minipillereiden käyttäjät.

Viimeksi käytetty ehkäisymenetelmä oli yleisimmin hankittu reseptillä apteekista tai terveydenhoitohenkilöstöltä (taulukko 9). Nainen oli hankkinut kondomin kaupasta tai kioskista lähes yhtä usein kuin kumppani. Apteekin rooli muiden kuin reseptillä saatavien ehkäisvälineiden hankintapaikkana oli vähäinen samoin kuin kondomiautomaattien.

Taulukko 9. Mistä hankkinut viimeksi käyttämänsä ehkäisymenetelmän (%).

	Ikä, vuosia					Yhteensä	
	< 20 (n = 87)	20 - 24 (n = 318)	25 - 29 (n = 400)	30 - 34 (n = 434)	≥ 35 (n = 808)	(n = 2056) ¹⁾	%
Apteekista reseptillä	55	67	52	35	17	759	37
Apteekista ilman reseptiä	.	1	1	2	4	48	2
Lääkäriltä, terveyden- tai sairaanhoitajalta	15	12	18	31	41	597	29
Kumppani hankki	18	12	17	16	16	320	15
Kauppa, kioski	16	15	18	16	11	296	14
Automaatti	.	0	0	.	0	5	0
Muualta	1	0	1	2	3	41	2
Ei muista, ei tiedä	.	1	1	1	1	18	1

1) Sarakkeiden %-osuus ylittää paikoin 100 %, koska useampi kuin yksi rengastus mahdollinen (kysymys 33).

3.1.1 Ehkäisykustannukset

Viimeisen vuoden aikana raskauden ehkäisyä käyttäneistä 60 % ilmoitti kustannuksia raskauden ehkäisystä (taulukko 10). Neljännes ei osannut arvioida, kuinka paljon sen hetkinen ehkäisy heille maksaa. Eniten raskaudenehkäisykustannuksia oli 25 - 29-vuotiailla naisilla. Heistä neljännes käytti vuosittain yli 500 markkaa raskaudenehkäisyyn, lääkärikäynnit ja laboratoriokustannukset mukaan lukien. Vain 2 % kaikista naisista ilmoitti käyttäneensä yli tuhat markkaa ehkäisyyn viimeisen vuoden aikana.

Taulukko 10. Naisen arvio ehkäisykustannuksista vuoden aikana iän mukaan¹⁾.

Kustannukset	Ikä					Yhteensä	
	< 20 (n = 75)	20 - 24 (n = 263)	25 - 29 (n = 306)	30 - 34 (n = 332)	≥ 35 (n = 658)	(n = 1642) ²⁾	%
0 mk	1	1	1	6	8	80	5
1 - 100 mk	.	1	6	7	9	106	6
101 - 500 mk	48	53	42	31	28	595	36
501 - 1 000 mk	5	18	24	19	11	261	16
> 1 000 mk	1	2	1	2	2	27	2
Ei osaa arvioida	39	22	21	29	29	443	27
Tieto puuttuu	1	1	2	3	5	49	3
Ei ehkäisyn tarvetta ¹⁾	4	3	3	3	8	81	5
Yhteensä	100	100	100	100	100		100

1) Kysymyksessä 29 vastanneet käyttävänsä jotain ehkäisyä, esim. steriloidut naiset.

2) Mukana naiset, jotka käyttävät ehkäisyä tutkimushetkellä (n=1635) ja raskaana olevat (n=7).

Ehkäisykustannukset olivat suurempia pääkaupunkiseudulla asuvilla, joista 28 % ilmoitti kuluttavansa vähintään 500 mk vuodessa raskauden ehkäisyyn. Vastaavan summan käytti muiden kaupunkien naisista 17 % ja maaseudulla asuvista 13 %. Myös koulutus vaikutti kustannuksiin: korkeammin koulutetut naiset käyttivät eniten rahaa raskaudenehkäisyyn.

Vastaajista 78 % arvioi, etteivät ehkäisymenetelmien kustannukset olleet vaikuttaneet päätöksiin raskaudenehkäisystä viimeisen vuoden aikana (taulukko 11). Yleisin tapa säästää ehkäisykustannuksissa oli käydä lääkärissä harvemmin kuin olisi itse pitänyt tarpeellisena. Toiseksi yleisin säästötapa oli käyttää muuta ehkäisymenetelmää, kuin mitä olisi ensisijaisesti halunnut käyttää. Tällöin oli käytössä useimmiten kondomi.

Taulukko 11. Ehkäisymenetelmien kustannusten vaikutus raskaudenehkäisypäätöksiin viimeisen vuoden aikana ikäluokittain (%).

	Ikä					Yhteensä	
	< 20 (n = 87)	20 - 24 (n = 318)	25 - 29 (n = 400)	30 - 34 (n = 434)	≥ 35 (n = 808)	(n = 2056) ¹⁾	%
Kustannukset eivät ole vaikuttaneet	86	81	80	79	75	1 603	78
Vähentänyt lääkärikäyn- tejä	1	5	5	3	4	82	4
Ei valinnut ensisijaista ehkäisymenetelmää	1	2	3	3	2	50	2
Vähentänyt laborato- riokäyntejä	1	2	2	0	1	26	1
Muuta		4	1	2	1	33	2
Ei osaa sanoa	1	3	2	2	2	42	2
Tieto puuttuu	3	2	1	2	4	54	3
Ei tarvinnut ehkäisyä	13	10	14	15	17	309	15

1) Raskaudenehkäisyä joskus käyttäneet (n=2056), %-osuus > 100 %, koska voi olla valittu useampia kuin yksi vaihtoehto.

3.2 Palveluiden käyttö

3.2.1 Käytön yleisyys

Kyselyyn vastanneista 84 % oli käyttänyt joskus terveystalvuita raskaudenehkäisyn takia (taulukko 12). Kymmenesosa vastanneista oli käyttänyt ehkäisyä, mutta ei koskaan terveystalvuita sen takia. Viimeisen vuoden aikana naisista 45 % oli käynyt lääkärin, terveydenhoitajan tai kättilön luona raskauden ehkäisyyn liittyvien kysymysten takia. Useimmin vastaanotolla olivat käyneet 20 - 24-vuotiaat, joista 63 % oli käynyt viimeisen vuoden aikana vastaanotolla. Seuraavaksi useimmin raskaudenehkäisyä palveluita olivat käyttäneet 25 - 29-vuotiaat, joista 56 % oli käynyt vastaanotolla viimeisen vuoden aikana. Vähiten käyntejä oli yli 35-vuotiailla naisilla (32 %). Palveluita viimeisen vuoden aikana käyttäneistä 61 % oli käynyt lääkärin vastaanotolla, 15 % terveydenhoi-

tajan tai kättilön luona ja 21 % oli käynyt sekä lääkärin että terveydenhoitajan tai kättilön vastaanotoilla.

Taulukko 12. Raskaudenehkäisy ja palveluiden käyttö.

	<i>n</i>	<i>%</i>
Kyselyyn vastanneita	2 189	100
Ei koskaan käyttänyt raskauden ehkäisyä	133	6
On käyttänyt ehkäisyä, mutta ei terveystalvueluita sen takia	224	10
On käyttänyt terveystalvueluita ehkäisyyn takia	1 832	84
Viimeisen vuoden aikana	988	45

Suurin osa raskaudenehkäisytaalveluita viimeisen vuoden aikana käyttäneistä oli käynyt vastaanotolla vain kerran (taulukot 13 ja 14). Eri ikäluokista 20 - 24- ja 25 - 29-vuotiaat olivat käyneet useimmin lääkärin vastaanotolla. Alle 25-vuotiaat olivat käyneet useimmin terveydenhoitajan tai kättilön vastaanotolla. Lääkärikäyntien suhteen ei ollut alueellisia eroja, mutta maaseutumaisissa kunnissa asuvat kävivät useammin terveydenhoitajan tai kättilön luona verrattuna pääkaupunkiseudulla asuviin (taulukot 15 ja 16).

Taulukko 13. Raskaudenehkäisyyn liittyvä asiointi lääkärin luona viimeisen vuoden aikana. Käyntien määrä ikäluokittain (%).

<i>Lääkärikäyntien lukumäärä</i>	<i>Ikä, vuosia</i>					<i>Yhteensä</i>	
	<i>< 20 (n = 119)</i>	<i>20 - 24 (n = 358)</i>	<i>25 - 29 (n = 417)</i>	<i>30 - 34 (n = 446)</i>	<i>≥ 35 (n = 839)</i>	<i>(n = 2189)¹⁾</i>	<i>%</i>
0 kertaa	55	40	46	51	65	1 172	54
1 kerta	25	37	40	34	22	670	31
2 - 3 kertaa	6	8	6	9	7	156	7
≥ 4 kertaa	.	1	.	0	0	7	0
Käynti vain terveydenhoitajan tai kättilön luona	13	12	8	5	4	148	7
Ei muista/tieto puuttuu	2	3	1	1	2	36	2
Yhteensä	100	100	100	100	100		100

1) Kaikki kyselyyn vastanneet (n=2189), sisältää naisten vastaukset, joiden ikä ei ole tiedossa (n=10).

Taulukko 14. Raskaudenehkäisyyn liittyvä asiointi terveydenhoitajan tai kättilön luona viimeisen vuoden aikana. Käyntien määrä ikäluokittain (%).

Käyntien lukumäärä	Ikä, vuosia					Yhteensä	
	< 20 (n = 119)	20 - 24 (n = 358)	25 - 29 (n = 417)	30 - 34 (n = 446)	≥ 35 (n = 839)	(n = 2189) ¹⁾	%
0 kertaa	55	40	46	51	65	1 172	54
1 kerta	8	18	12	13	8	247	11
2 - 3 kertaa	13	7	5	5	2	97	4
≥ 4 kertaa	1	1	0	0	0	12	1
Käynti vain lääkärin luona	23	31	37	30	23	625	29
Ei muista/tieto puuttuu	2	3	1	1	2	36	2
Yhteensä	100	100	100	100	100		100

1) Kaikki kyselyyn vastanneet (n=2189), sisältää naisten vastaukset, joiden ikä ei ole tiedossa (n=10).

Taulukko 15. Raskaudenehkäisyyn liittyvä asiointi lääkärin luona viimeisen vuoden aikana. Käyntien määrä asuinpaikan mukaan (%).

Lääkärikäynnit	Asuinpaikka			Yhteensä	
	Pääkaupunki-seutu (n = 411)	Muu kaupunki (n = 1060)	Maa-seutu (n = 686)	(n = 2189) ¹⁾	%
0 kertaa	51	53	55	1 172	54
1 kerta	34	31	28	670	31
2 - 3 kertaa	6	8	7	156	7
≥ 4 kertaa	1	0	.	7	0
Käynti vain terveydenhoitajan luona	7	6	8	148	7
Ei muista/tieto puuttuu	2	2	1	36	2
Yhteensä	100	100	100		100

1) Sisältää myös ne naiset, joiden asuinpaikka ei ole tiedossa (n = 32).

Taulukko 16. Raskaudenehkäisyyn liittyvä asiointi terveydenhoitajan tai kättilön luona viimeisen vuoden aikana. Käyntien määrä asuinpaikan mukaan (%).

Käyntien määrä	Asuinpaikka			Yhteensä	
	Pääkaupunki-seutu (n = 411)	Muu kaupunki (n = 1060)	Maa-seutu (n = 686)	(n = 2189) ¹⁾	%
0 kertaa	51	53	55	1 172	54
1 kerta	9	12	11	247	11
2 - 3 kertaa	1	4	7	97	4
≥ 4 kertaa	0	0	1	12	1
Vain lääkärikäyntejä	36	28	24	625	29
Ei muista/tieto puuttuu	2	2	1	36	2
Yhteensä	100	100	100		100

1) Sisältää myös ne naiset, joiden asuinpaikka ei ole tiedossa (n = 32).

3.2.2 Hoitopaikka ja hoidonantaja viime käynnillä

Nuorimmista ikäluokista (alle 25-vuotiaat) suurin osa oli viimeisimmällä raskaudenehkäisyyn liittyvällä käynnillä asioinut ehkäisyneuvolassa tai muulla terveyskeskuksessa (taulukko 17). Vanhimpien ikäryhmien naiset (yli 30-vuotiaat) olivat käyneet yhtä usein yksityislääkärillä kuin ehkäisyneuvolassa tai terveyskeskuksessa yhteensä. Opiskelijaterveydenhuolto oli myös suhteellisen tärkeä hoitopaikka 20 - 29-vuotiaille. Pääkaupunkiseudulla lähes puolet viimeisimmästä käynnistä tehtiin yksityislääkärin luokse (taulukko 18). Maaseudulla asuville ehkäisyneuvolat olivat selvästi tärkein käyntipaikka.

Taulukko 17. Missä käynyt viimeksi raskaudenehkäisyyn liittyvien kysymysten takia iän mukaan (%).

	Ikä, vuosia					Yhteensä	
	< 20 (n = 65)	20 - 24 (n = 284)	25 - 29 (n = 369)	30 - 34 (n = 396)	≥ 35 (n = 709)	(n = 1832) ¹⁾	%
Ehkäisyneuvola	42	44	35	34	30	634	35
Muu terveyskeskus	26	17	16	11	13	264	14
Yksityislääkäri	11	17	27	41	40	604	33
Opiskelijaterveydenhuolto	9	16	13	5	2	130	7
Kouluterveydenhuolto	3	2	1	1		13	1
Muu	9	4	7	7	14	166	9
Ei muista/tieto puuttuu		1	1	2	1	21	1
Yhteensä	100	100	100	100	100		100

1) Naiset, jotka käyttäneet terveyspalveluita raskaudenehkäisyyn takia (n=1832), sisältää myös ne naiset, joiden ikä ei ole tiedossa (n=9).

Taulukko 18. Missä käynyt viimeksi raskaudenehkäisyyn liittyvien kysymysten takia asuinpaikan mukaan (%).

	Asuinpaikka			Yhteensä	
	Pääkaupunki- seutu (n = 356)	Muu kaupunki (n = 878)	Maa- seutu (n = 572)	(n = 1832) ¹⁾	%
Ehkäisyneuvola	18	37	42	634	35
Muu terveyskeskus	12	13	19	264	14
Yksityinen	47	31	27	604	33
Opiskelijaterveydenhuolto	11	7	5	130	7
Kouluterveydenhuolto	.	1	1	13	1
Muu	11	10	6	166	9
Ei muista/tietoa puuttuu	.	1	1	21	1
Yhteensä	100	100	100		100

1) Naiset, jotka käyttäneet terveyspalveluita raskaudenehkäisyyn takia (n=1832), sisältää myös ne naiset, joiden asuinpaikka ei ole tiedossa (n=26).

Puolet naisista ilmoitti käyneensä viimeisellä raskauden ehkäisyyn liittyvällä käynnillään gynekologin luona (taulukko 19). Yli 35-vuotiaista naisista lähes 60 % oli käynyt viimeksi gynekologin luona ja alle 20-vuotiaista alle neljännes. Alle 25-vuotiaiden viimeisimmästä käynnistä yli viidennes oli terveydenhoitajan tai kättilön luo. Vastaanottokäynnit, joissa nainen oli tavannut sekä terveydenhoitajan tai kättilön että lääkärin, olivat yleisimpiä alle 20-vuotiailla naisilla. Pääkaupunkiseudulla 69 % oli käynyt viimeksi gynekologin luona, kun taas maaseutumaisissa kunnissa gynekologi ja muu lääkäri olivat lähes yhtä yleisiä hoidonantajia (taulukko 20). Terveydenhoitaja tai kättilö oli hoidonantajana yleisin maaseutumaisissa kunnissa. Tarkasteltaessa viimeisen hoitopaikan ja hoidonantajan välistä yhteyttä, voidaan epäillä ettei kaikki ilmoitetut gynekologilla käynnit olleet gynekologikäyntejä, sillä esimerkiksi kolmannes ehkäisyneuvolassa käyneistä ja 14 % terveyskeskuksessa käyneistä naisista ilmoitti käyneensä gynekologin vastaanotolla (taulukko 21).

Taulukko 19. Kenen luona käynyt viimeksi raskaudenehkäisyyn liittyvien kysymysten takia iän mukaan (%).

	Ikä, vuosia					Yhteensä	
	< 20 (n = 65)	20 - 24 (n = 284)	25 - 29 (n = 369)	30 - 34 (n = 396)	≥ 35 (n = 709)	(n = 1832) ¹⁾	%
Gynekologi	23	36	45	55	58	912	50
Muu lääkäri	34	26	27	18	20	414	23
Terveydenhoitaja/kätilö	22	22	14	13	9	246	13
Lääkäri + terveydenhoitaja	17	13	13	12	12	226	12
Ei muista/tieto puuttuu	5	3	2	2	1	34	2
Yhteensä	100	100	100	100	100		100

1) Naiset, jotka käyttäneet terveyspalveluita raskaudenehkäisyyn takia (n=1832), sisältää myös ne naiset, joiden ikä ei ole tiedossa (n=9).

Taulukko 20. Kenen luona käynyt viimeksi raskaudenehkäisyyn liittyvien kysymysten takia asuinpaikan mukaan (%).

	Asuinpaikka			Yhteensä	
	Pääkaupunki-seutu (n = 356)	Muu kaupunki (n = 878)	Maa-seutu (n = 572)	(n = 1832) ¹⁾	%
Gynekologi	69	51	37	912	50
Muu lääkäri	16	20	31	414	23
Terveydenhoitaja/kätilö	9	13	16	246	13
Lääkäri + terveydenhoitaja	5	14	15	226	12
Ei muista/tieto puuttuu	1	2	2	34	2
Yhteensä	100	100	100		100

1) Naiset, jotka käyttäneet terveyspalveluita raskaudenehkäisyyn takia (n=1832), sisältää myös ne naiset, joiden asuinpaikka ei ole tiedossa (n=26).

Taulukko 21. Hoitopaikka ja hoidonantaja viimeisellä raskaudenehkäisyyn liittyvällä käynnillä (%).

Hoidonantaja ¹⁾	Hoitopaikka						Yhteensä	
	Ehkäisy- neuvola (n=634)	Terveys- keskus (n=264)	Yksityis- lääkäri (n=604)	Opiskelija- terv.huolto (n=130)	Muu ²⁾ (n=179)	Ei muista/ tieto puuttuu (n=21)	n (n=1832)	%
Gynekologi	30	14	97	55	63	33	1 002	55
Muu lääkäri	37	81	3	33	21	10	550	30
Terveystenhoitaja/kättilö	31	3	0	12	13	5	246	13
Ei muista/ tieto puuttuu	3	1	0	0	3	52	34	2
Yhteensä	100	100	100	100	100	100		100

- 1) Hoidonantaja lääkäri/gynekologi, jos käynyt samanaikaisesti myös terveydenhoitajan/kättilön vastaanotolla
 2) Sisältää: koulu- ja työterveyshuollon sekä sairaalan poliklinikkakäynnit.

3.2.3 Viime käynnin syyt

Puolet viimeisistä käynneistä oli ollut rutiininomaisia seurantakäyntejä, jotka liittyivät esimerkiksi ehkäisy pillereiden uusimiseen tai kierukan tarkastukseen tai vaihtoon. Neljäsosa käynneistä liittyi ehkäisyyn uudelleen aloitukseen (13 %) tai ehkäisy menetelmän vaihtoon (12 %). Muita käynnin syitä olivat muun muuassa ehkäisy lopettaminen (6 %), ehkäisy menetelmän valinta ensimmäistä kertaa (4 %) ja neuvonta (3 %).

3.3 Kokemukset palveluista

3.3.1 Vastaanottoajan saanti

Kolmannes naisista oli saanut vastaanottoajan viime käynnillään alle viikossa tai ajanvarausta ei tarvittu lainkaan (taulukko 22). Kolmannes naisista oli odottanut vastaanotolle pääsyä 1 - 2 viikkoa ja lähes kymmenesosa yli 2 viikkoa. Yli viidesosa naisista ei muistanut kuinka kauan vastaanottoajan saanti kesti. Pisimmät odotusajat olivat opiskelijaterveydenhuollossa. Parhaiten ilman ajanvarausta pääsi terveydenhoitajan tai kättilön vastaanotolle.

Taulukko 22. Vastaanottoajan saannin kesto eri hoitopaikoissa (%).

	Hoitopaikka					Yhteensä	
	Ehkäisy- neuvola (n = 634)	Terveys- keskus (n = 264)	Yksityis- lääkäri (n = 604)	Opisk.- terv.huol. (n = 130)	Muu (n = 179)	(n = 1811) ¹⁾	%
Ei ajanvarausta	6	6	3	13	27	140	8
Alle viikko	21	26	37	15	15	471	26
1 - 2 viikkoa	38	32	40	32	20	639	35
Yli 2 viikkoa	10	8	6	19	7	157	9
Ei muista, tieto puuttuu	25	28	15	22	31	404	22
Yhteensä	100	100	100	100	100		100

1) Terveyspalveluita raskaudenehkäisyä takia joskus käyttäneet (n=1832), poistettu naiset, jotka eivät muista missä käyneet viimeksi tai tieto puuttuu (kys. 50, n = 21).

3.3.2 Esteet palveluiden käytölle

Naisista, jotka ilmoittivat tarvineensa lääkärinpalveluja raskaudenehkäisyä takia viimeisen vuoden aikana (n=1273), neljännos ilmoitti jotakin ongelmia, jotka vaikeuttivat lääkärin vastaanotolle hakeutumista. Yksittäiset syyt, jotka olivat vaikeuttaneet lääkärille hakeutumista olivat harvinaisia (taulukko 23). Yleisin yksittäinen ongelma oli ollut vaikeudet vastaanottoajan saamisessa. Eräät naiset kokivat gynekologisen tutkimuksen pelon ja lääkärille menon hävettävyyden, ja jotkut taaas hyvän gynekologin löytämisen tai gynekologin palveluiden saatavuuden ongelmaksi. Joidenkin naisten hakeutumista lääkärin vastaanotolle vaikeutti se, että tarjolla oli vain mieslääkäreitä ja nainen olisi halunnut asioida naislääkärin kanssa. Aikaisemmat huonot kokemukset, pitkät etäisyydet tai halu asioida muun kuin omalääkärin kanssa vaikeuttivat harvemmin hoitoon hakeutumista kuin edellä mainitut seikat.

Nuoret naiset ilmoittivat enemmän esteitä palveluiden käytölle kuin vanhemmat (taulukko 23). Erityisesti gynekologisen tutkimuksen pelko ja lääkärille menon hävettävyyden olivat seikkoja, jotka vaikeuttivat alle 25-vuotiaiden lääkärin vastaanotolle hakeutumista. Pääkaupunkiseudulla asuvilla oli ollut muihin verrattuna enemmän ongelmia erityisesti vastaanottoajan saamisessa (13 % vs. 6 %, n=1273). Vastaavasti maaseudulla asuvat ilmoittivat gynekologipalveluiden huonon saatavuuden (8 % vs. 1 %), naislääkäreiden puuttumisen (6 % vs. 3 %), ja pitkien välimatkojen tai huonojen kulkuyhteyksien (4 % vs. 0,3 %) vaikeuttaneen lääkärille hakeutumista useammin kuin kaupungeissa asuvat.

Taulukko 23. Lääkärin vastaanotolle hakeutumista vaikeuttavia tekijöitä viimeisen vuoden aikana iän mukaan (%).

	Ikä, vuosia					Yhteensä	
	< 20 (n = 70)	20 - 24 (n = 257)	25 - 29 (n = 270)	30 - 34 (n = 261)	> 35 (n = 408)	(n = 1273) ¹⁾	%
Ajansaanti vaikeaa	4	11	10	8	4	97	8
Gynekologisen tutkimuksen pelko	16	9	3	3	3	61	5
Hävetävyys	13	9	2	2	1	45	4
Vain mieslääkäreitä saatavilla	6	6	3	4	2	45	4
Gynekologipalveluita vaikeasti saatavilla	4	5	4	1	3	41	3
Mistä löytää hyvä gynekologi	3	4	4	3	2	38	3
Aikaisemmat huonot kokemukset	1	4	3	1	1	28	2
Huonot kulkuyhteydet	3	0	3	2	1	18	1
Muu	3	8	8	9	5	88	7

- 1) Analyysistä poistettu naiset, jotka ilmoittivat, etteivät ole tarvinneet lääkärinpalveluja raskauden ehkäisyn takia (kysymys 42, n = 916). Sisältää naiset, joiden ikä ei ole tiedossa (n = 7).

3.3.3 Tyytyväisyys palveluihin

Kysyimme naisten tyytyväisyyttä neljän eri osa-alueen (ystävällisyys, asiantuntemus, luottamuksellisuus, vastaanottoajan riittävyys) suhteen viimeisimmällä raskaudenkehäisyyn liittyvällä käynnillä. Suurin osa vastaajista oli tyytyväisiä viimeisimpään raskaudenkehäisyyn liittyvään käyntiinsä lääkärin tai terveydenhoitajan luona (taulukko 24). Tyytyväisten osuus vaihteli 87 - 91 % eri osa-alueilla. Tyytymättömiä viime käyntiinsä oli alle kymmenesosa vastaajista. Useimmin tyytyväisempiä oltiin luottamuksellisuuteen vastaanotolla. Kaikkein tyytymättömämpiä olivat alle 20-vuotiaat naiset ja tyytyväisimpiä olivat vanhimmat naiset. Nuoret naiset ilmaisivat eniten tyytymättömyyttä kohdissa "vastaanottoajan riittävyys" ja "hoidonantajan ystävällisyys".

Taulukko 24. Tyytyväisyys viimeiseen vastaanottokäyntiin iän mukaan (%).

	Ikä				Yhteensä (n = 1832) ¹⁾
	< 20 (n = 65)	20 - 24 (n = 285)	25 - 34 (n = 765)	> 35 (n = 709)	
Ystävällisyys					
erittäin tyytyväinen	54	54	60	64	61
melko tyytyväinen	31	32	28	26	28
tyytymätön	16	13	8	5	8
ei osaa sanoa/tieto puuttuu	-	2	3	4	3
Asiantuntemus					
erittäin tyytyväinen	57	57	60	66	62
melko tyytyväinen	32	31	30	26	28
tyytymätön	11	10	7	5	7
ei osaa sanoa/tieto puuttuu	-	2	3	3	3
Luottamuksellisuus					
erittäin tyytyväinen	71	70	73	73	73
melko tyytyväinen	20	21	17	17	18
tyytymätön	8	7	5	6	6
ei osaa sanoa/tieto puuttuu	2	2	5	5	5
Vastaanottoajan riittävyys					
erittäin tyytyväinen	60	58	60	63	61
melko tyytyväinen	20	31	26	25	26
tyytymätön	18	9	10	7	9
ei osaa sanoa/tieto puuttuu	2	2	4	5	4

1) Terveyspalveluita raskaudenehkäisyn takia joskus käyttäneet.

3.3.4 Myönteisimmät ja kielteisimmät hoitokokemukset

Kyselylomakkeen viimeisissä kysymyksissä pyydettiin vastaajaa kuvaamaan myönteisin ja kielteisin kyselyn aihepiiriin liittyvä hoito- tai vastaanottokokemus. Puolet tutkimukseen osallistuneista kuvasi kokemuksiaan (myönteisimmän kokemuksen kertoi 1 082 ja kielteisimmän 1 058). Raskauden ehkäisy palveluihin sijoittui 160 vastaajan myönteisin ja 169 vastaajan kielteisin kokemus. Raskauden ehkäisy palveluihin liittyneitä kokemuksia kuvanneista on suurempi osa alle 30-vuotiaita, siviilisäädyltään naimattomia tai avoliitossa ja kaupunkimaisen kunnan asukkaita kuin kaikista tutkimukseen vastanneista (taulukko 25).

Myönteisimmistä kokemuksista runsas puolet ja kielteisimmistä vajaa puolet ajoittui 1990-luvulle. Sekä myönteisimmät että kielteisimmät kokemukset paikantuivat useimmiten terveyskeskukseen tai yksityisvastaanotolle. Kahdessa kolmesta kuvatussa hoito- tai vastaanottotilanteesta hoidonantajana oli ollut lääkäri ja joka viidennessä hoitotyöntekijä. Kaikki kuvaukset eivät yksilöineet hoidonantajaa.

Miltei joka toinen nainen kertoi raskaudenehkäisy palveluihin liittyvässä myönteisimmässä kokemuksessaan hoidonantajan ystävällisyydestä tai inhimillisyydestä, joka kolmas kertoi saaneensa tietoa ja lähes joka neljäs kuvasi hoidonantajan asiantuntevaksi. Kielteisimmissä kokemukset kertomuksissa miltei joka toinen vastaaja kertoi hoidonantajan käytöksen olleen loukkaavaa tai vähättelevää, joka neljäs tyyneä tai epäystävällistä ja joka seitsemäs moralisoivaa.

Taulukko 25. Kokemuskysymyksiin vastanneiden sosiodemografisia taustatietoja (%).

	<i>Myönteisin kokemus raskauden- ehkäisyyn liittyvä (n=160)</i>	<i>Kielteisin kokemus raskauden- ehkäisyyn liittyvä (n=169)</i>	<i>Kaikki myönteisimmän kokemuksen kertoneet (n=1082)</i>	<i>Kaikki kielteisimmän kokemuksen kertoneet (n=1058)</i>
Ikä				
18 - 19	8	4	3	3
20 - 24	39	35	16	16
25 - 29	24	25	21	20
30 - 34	10	13	20	23
35 - 39	8	9	21	20
40 - 44	11	14	19	19
Siviilisäätö				
naimaton	44	42	21	21
avoliitossa	32	26	22	21
avioliitossa	22	30	51	52
eronnut/asumuserossa	2	2	5	6
leski	0	0	0	0
Asuinpaikka, kuntaryhmä				
kaupunkimainen kunta	71	70	65	64
taajaan asuttu kunta	11	14	15	16
maaseutumainen kunta	18	16	19	20

3.4 Palveluiden kehittäminen

3.4.1 Mitä palveluita haluttaisiin?

Neljän erillisen kysymyksen avulla kartoitettiin sitä, missä naiset mieluiten kävisivät raskaudenehkäisyyn liittyvien kysymysten takia. Yksityinen terveydenhuolto oli jonkin verran mieluisempi käyntipaikka kuin julkinen terveydenhuolto (taulukko 26). Puolet alle 20-vuotiaista ilmoitti asioivansa mieluiten ehkäisyneuvolassa. Lähes kaikki ilmoittivat, että kävisivät mieluiten gynekologin vastaanotolla. Sen sijaan lääkärin tuttuus jakoi mielipiteitä: noin 40 % menisi mieluiten raskauden ehkäisyyn takia tutulle lääkärille, jonka luona käy muutenkin. Neljännes haluaisi mennä jonkun toisen lääkärin luo kuin tutun lääkärin, ja toiselle neljännekselle lääkärin tuttuudella ei ole merkitystä. Enemmistö-

tö asioisi mieluiten naislääkärin kanssa, joskaan kolmannekselle lääkärin sukupuolella ei ole merkitystä. Kolme neljästä alle 20-vuotiaasta kävisi mieluiten naislääkärin vastaanotolla.

Taulukko 26. Missä kävisi mieluiten raskauden ehkäisyyn liittyvien kysymysten vuoksi (%).

	Ikä, vuosia					Yhteensä	
	< 20 (n=119)	20 - 24 (n=358)	25 - 29 (n=417)	30 - 34 (n=446)	≥ 35 (n=839)	(n=2189)	%
"Omalääkäri" vai ei							
Tutun lääkärin luona	32	29	40	40	44	858	39
Muun lääkärin luona	30	35	26	27	23	586	27
Ei väliä	24	26	26	22	20	498	23
Ei osaa sanoa/tieto puuttuu	14	10	8	11	13	247	11
Lääkärin erikoistuminen							
Gynekologin luona	71	84	86	92	86	1 883	86
Yleislääkärin luona	5	5	4	2	4	77	4
Ei väliä	18	9	8	5	6	156	7
Ei osaa sanoa/tieto puuttuu	6	3	3	1	4	73	3
Mies- vai naislääkäri							
Mieslääkärin luona	1	4	4	5	6	103	5
Naislääkärin luona	76	69	60	53	53	1 278	58
Ei väliä	20	25	34	39	35	725	33
Ei osaa sanoa/tieto puuttuu	3	2	2	3	6	83	4
Hoitopaikka							
Yksityislääkäri	24	30	43	49	48	938	43
Ehkäisyneuvola	49	41	34	30	27	710	32
Muualla terveyskeskuksessa	5	6	6	3	4	99	5
Ei väliä	10	16	14	14	14	308	14
Ei osaa sanoa/tieto puuttuu/useita rengastuksia	13	7	4	4	7	134	6

3.4.2 Kehittämisehdotuksia

Kysyimme avoimella kysymyksellä miten naiset haluaisivat kehittää raskaudenehkäisyyn liittyviä palveluita. Yli kolmasosalla (36 %) oli joitakin ehdotuksia palveluiden kehittämiseksi. Tärkeimpänä asiana pidettiin tiedotuksen ja valistuksen lisäämistä eri muodoissaan (taulukko 27). Erityisesti nuorille kohdistettavaa tiedotusta ja koulujen antamaa valistusta pidettiin tärkeänä. Seuraavaksi useimmin vastauksissa painotettiin raskaudenehkäisyyn liittyvien palveluiden käytön helppoa saatavuutta ja ehkäisyneuvolapalveluiden käytettävissä oloa. Joidenkin vastausten mukaan gynekologipalveluiden saatavuutta tulisi parantaa. Erityisesti toivottiin gynekologipalveluita terveyskeskuksiin. Muita tapoja parantaa palveluita olisivat hoitomaksujen alentaminen tai maksuttomuus, palveluiden keskittäminen ehkäisyneuvoloihin, henkilökunnan koulutus, ehkäisyvälinei-

den helpompi saatavuus ja ilmaisten ehkäisyvälineiden jakaminen sekä uusien ehkäisy menetelmien kehittäminen (myös miehille). Viisi prosenttia vastasi, että palveluiden taso on nykyisellään riittävä.

Taulukko 27. Miten raskauden ehkäisyyn liittyviä palveluita tulisi kehittää? (%)¹⁾

	<i>Kysymykseen vastanneet (n=787)</i>	<i>Kyselyyn vastanneet (n=2189)</i>
Tiedotusta lisättävä	38	14
Palveluiden käyttöä helpotettava	17	6
Gynekologin palvelut helpommin saataviksi	12	4
Palvelut halvemmiksi/maksuttomiksi	6	2
Henkilökunnan koulutus	2	1
Palveluiden kehittäminen	2	1
Muuta	8	3
Palvelut nykyisellään riittävät	15	5
Ei osaa sanoa, koska ei tietoa palveluista	3	1
Ei osaa sanoa	14	5

1) Sama henkilö on voinut mainita useamman kuin yhden kehittämisehdotuksen.

4 Pohdinta

Lähes puolet kyselyyn vastanneista oli käyttänyt terveysterveyspalveluita raskauden ehkäisyn takia viimeisen vuoden aikana. Kun vertaamme tätä tulosta aikuisväestön terveysterveyspalveluiden käyttöä koskevaan tietoon (Aro ym. 1994) ja suhtautamme tuloksen samanikäiseen suomalaiseen naisväestöön, arvion mukaan 17 % 25 - 44-vuotiaiden naisten avohoidon lääkärikäynneistä johtuu pelkästään raskaudenehkäisystä (taulukko 28). Tämä luku on aliarvio, sillä mukana laskussa eivät olleet 20 - 24-vuotiaat naiset, jotka käyttävät raskaudenehkäisyä palveluita kaikista eniten. Kyseessä on siis merkittävä terveysterveyspalvelujen käytön syy.

Taulukko 28. 25 - 44-vuotiaiden naisten raskaudenehkäisyyn liittyvä terveysterveyspalveluiden käyttö viimeisen vuoden aikana kahden tutkimuksen mukaan.

	Osuus vastaajista	Keskimääräinen käyntien määrä naista kohden vuodessa	Väestöön suhteutettuna ⁵⁾	
			käyneiden määrä	käyntien määrä vuodessa
CATI-1993¹⁾ (n=571)				
Kaikki lääkarissä käynnit	²⁾ 52 %	³⁾ 3,0	²⁾ 397 311	³⁾ 2 292 180
Raskaudenehkäisyn takia ⁴⁾	²⁾ 19 %	..	²⁾ 145 171	..
Perhesuunnittelukysely 1994 (n=1702)				
Lääkarissä käynnit raskauden ehkäisyn takia	37 %	0,5	282 702	382 030
Käynnit terveydenhuollossa ⁴⁾	44 %	0,7	336 186	534 842

1) Kts. viite Aro, S. ym. 1994.

2) ½ vuoden aikana.

3) Vuoden tiedot arvioitu kertomalla ½ vuoden tiedot kahdella.

4) Sisältää käynnit terveydenhoitajalla

5) 25 - 44-vuotiaiden naisten lukumäärä 764 060 31.12.1993.

Ikä ja asuinpaikkakunta vaikuttavat siihen missä palveluita käytetään ja kuka hoitoa antaa. Nuoret käyttävät pääosin julkisia palveluita ja vanhemmat naiset yksityis- palveluita. Pääkaupunkiseudulla palveluiden käyttö oli keskittynyt yksityisvastaanoille ja opiskelijaterveydenhuoltoon, kun taas maaseudulla ehkäisyneuvolat olivat tärkein hoitopaikka. Gynekologi mainittiin hoidonantajaksi noin puolessa hoitokontakteista. Kyseessä voi olla yliarvio, sillä erityisesti ehkäisyneuvoloitten asiakkaat pitivät ehkäisy- neuvolan lääkäriä gynekologina, vaikka näin ei olisi. Yksi tuloksen mahdollinen selitys on se, että gynekologi merkitsee ihmisille asiantuntijuutta, ei niinkään virallista erikois- lääkäripätevyyttä. Terveydenhoitajien rooli hoidonantajana on tärkeämpi maaseudulla kuin kaupungeissa asuville sekä nuorten naisten hoidonantajana.

Vaikeuksia lääkärille hakeutumisessa ilmoittivat vähän useammin maaseudulla asuvat. Ongelmana maaseudulla oli erityisesti gynekologipalveluiden saatavuus sekä naislääkäreiden puuttuminen. Nämä syyt olivat tärkeämpiä esteitä palveluiden käytölle maaseudulla kuin pitkä matka tai huonot kulkuyhteydet. Ajansaannin vaikeudet olivat yleisimpiä pääkaupunkiseudulla, jossa julkisten terveystalveluiden käyttö raskaudenehkäisyn takia oli vähäisempää. Tärkeä havainto väestövastuisen terveydenhuollon kannalta oli, ettei omalääkärille hakeutumista ilmoitettu esteeksi lääkäripalveluiden käytölle raskaudenehkäisyyn liittyen. Lisäksi, sangen harvalla oli ollut niin kielteisiä aikaisempia hoitokokemuksia, että ne olisivat muodostuneet esteeksi lääkärisssä käynnille.

Nuorten kohdalla huomio kiinnittyi ilmaistuihin häpeän tunteisiin sekä pelkoon gynekologista tutkimusta kohtaan. Koska alle 20-vuotiaiden kysymykseen vastanneiden määrä oli pieni, ei yleistäviä johtopäätöksiä voi tehdä. Kuitenkin, nämä pelot voisi huomioida paremmin jo koulun terveystalveluksessa sekä terveydenhuoltohenkilöstön koulutuksessa. Mahdollisuus naislääkärillä asiointiin on tärkeää erityisesti nuorten naisten palveluita järjestettäessä.

Kolmeneljäsosaa käytti tutkimushetkellä jotakin raskauden ehkäisymenetelmää. Kymmenesosa naisista ei ollut käyttänyt terveydenhuoltopalveluita raskauden ehkäisyn takia, vaikka oli käyttänyt ehkäisyä. Ehkäisytabletit ja kondomi olivat alle 25-vuotiailla lähes ainoat käytetyt menetelmät. Positiivista oli ehkäisytablettien ja kondomin yhteiskäyttö nuorimmissa ikäluokissa, joissa vain harva eli vakituksessa parisuhteessa. Vanhimmissa ikäluokissa hormonikierukka on tulossa yhä suosittumaksi ehkäisymenetelmäksi: 30 - 34-vuotiaista joka kymmenes ehkäisyä tarvitsevästä käytti hormonikierukkaa. Tyytyväisyys käytettyyn ehkäisymenetelmään oli muuten korkea paitsi kondomia, keskeytettyä yhdyntää tai luonnollisia menetelmiä käyttävillä. Kaikista tyytyväisimpiä olivat steriloidut naiset.

Yritimme selvittää seksuaalista aktiivisuutta epäsuorasti kysymällä kuinka usein nainen oli tarvinnut ehkäisyä viimeisen vuoden aikana. Erityisesti steriloiduille naisille tämä kysymys tuotti vaikeuksia, ja monet heistä vastasi, ettei ollut tarvinnut ehkäisyä viimeisen vuoden aikana. Tuloksesta ei voi päätellä steriloitujen naisten ehkäisytarvetta ja seksuaalista aktiiviteettia, sillä osa steriloiduista naisista on luultavammin mieltänyt kysymyksen niin, että jos on steriloitu, ei tarvitse ehkäisyä. Tulokset antavat viitteitä ehkäisytablettien turhasta käytöstä, sillä tabletteja käyttävistä yli kymmenesosa käytti tabletteja, vaikka ehkäisyn tarvetta ei ollut ollut joka kuukausi tai edes koko vuoden aikana. Tämä on kummallinen tulos, johon voi olla useampia selityksiä: naiset ovat ymmärtäneet kysymyksen väärin tai sitten nuoret vakiintumattomat naiset käyttävät ehkäisytabletteja "varmuuden vuoksi". Osa naisista on voinut käyttää tabletteja myös muun kuin raskaudenehkäisyn takia.

Vastausten mukaan naiset hankkivat kondomeita kaupasta lähes yhtä usein kuin kumppaninsa. Tämä voi kuitenkin olla yliarvio, sillä osa naisista on voinut vastata hankkineensa viimeisimmän ehkäisymenetelmän kaupasta, vaikka mies olisi sen sieltä hankkinut. Raskauden ehkäisystä aiheutuvat kustannukset olivat suhteellisen kohtuulli-

sia, sillä vain muutamalla prosentilla ne olivat yli 1000 markkaa vuodessa. On kuitenkin mahdollista, että esimerkiksi yli 500 markkaa, etenkin jos se maksetaan kertosuoritukse-
na, on iso menoerä joillekin naisille. Neljännes naisista ei osannut arvioida kuinka paljon raskaudenehkäisystä koituu heille kustannuksia vuodessa. Onkin oletettavaa, että kuluarvonnit olivat aliarvioita, erityisesti yksityislääkäripalveluita käytävillä. Samoin on ehkä ollut vaikea jakaa esimerkiksi kierukasta aiheutuvia kuluja usealle vuodelle. Kustannuksilla ei ollut juurikaan palveluiden käyttöä rajoittavaa merkitystä. Silloin kun oli, vähennettiin ensin lääkäriissä käyntejä.

Palveluihin oltiin kaiken kaikkiaan tyytyväisiä. Eri potilastyytyväisyyskyselyjen mukaan lähes 80 % vastaajista on tyytyväisiä saamaansa hoitoon (Hall & Dornan 1988, Salmela 1995). Tässä tutkimuksessa tyytyväisyysaste oli vieläkin korkeampi. Tyytymättömyyttä aiheutti eniten vastaanottoajan riittämättömyys. Nuorimpien vastaajien käyttämissä palveluissa oli eniten toivomisen varaa, sillä alle 20-vuotiaat olivat kaikista tyytymättömämpiä kysytyjen palveluiden tai hoidonantajan ominaisuuksien suhteen.

Naiset toivoivat edelleen enemmän sukupuolivalistusta erityisesti nuorille sekä tiedotusta mistä palveluita on saatavilla. On mahdollista, ettei kaikille naisille ole selvää mitä perhesuunnittelupalveluita heidän paikkakunnallaan on tarjolla.

Tässä raportissa on kuvailtu suomalaisten naisten raskaudenehkäisyyden ja palveluiden käyttöön liittyviä tekijöitä ja kokemuksia palveluista. Alustavat tulokset antavat melko myönteisen kuvan raskauden ehkäisyyden liittyvien palveluiden toimivuudesta ja asiakkaiden tyytyväisyydestä. Koska tyytyväisyyteen vaikuttavat monet eri tekijät eikä asiaa ole tutkittu monimuuttujamenetelmin, emme ole tässä raportissa vertailleet asiakkaiden tyytyväisyyttä erilaisissa hoito-organisaatioissa. Palveluiden käyttöön tai kustannuksiin esimerkiksi vaikuttaa samanaikaisesti monet tekijät, kuten koulutus, ikä ja asuinpaikka, jotka jo itsessään liittyvät yhteen (esimerkiksi korkeampi koulutusaste pääkaupunkiseudulla). Jatkotöissä on tarkoituksena tarkastella näitä kysymyksiä syvällisemmin.

Kirjallisuus

- Aro, S., Byckling, T., Häkkinen, U., Kerppilä, S., Salonen, M.:*
Aikuisväestön terveyspalveluiden käyttö ja terveydentila 1993. STAKES Aiheita 24/1994.
- Hall, J., Dornan, M.:*
Meta-analysis of satisfaction with medical care: description of research domain and analysis of overall satisfaction levels. *Social Science & Medicine* 1988;27:637 - 644.
- Kontula, O., Haavio-Mannila, E. (toim.):*
Suomalainen seksi: tietoa suomalaisten sukupuolielämän muutoksesta. WSOY, Porvoo 1993.
- Hämäläinen, H., Rasimus, A., Ritamo, M.:*
Aborttitilasto 1993. STAKES, Tilastotietote 1995:14.
- Kosunen, E.:*
Teini-ikäisten raskaudet ja ehkäisy. STAKES, Raportteja 99/1993.
- Makkonen, K.:*
The intrauterine contraceptive device in Finland. STAKES, Research Reports 40/1994.
- Marjamäki, P.:*
Muutokset eräissä ehkäisevän sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnoissa. Sosiaali- ja terveysministeriön monisteita 1994:12.
- Nikander, T.:*
Naisen elämäntilanne ja perheellistyminen. Tilastokeskus, Väestö 1992:1.
- Salmela, T.:*
Markkinadiskurssin makeutta: "Lähes 80 prosenttia asiakkaista tyytyväisiä". Sosiaaliturva 16/1995, 4 - 7.
- Sihvo, S., Ollila, E., Hemminki, E.:*
Perceptions and satisfaction among Norplant users in Finland. *Acta Gynecologica et Obstetrica Scandinavica* 1995;74:441 - 445.
- Ritamo, M., Rimpelä, M., Kautto, S. (toim.):*
Perhesuunnittelun verkostolehti, STAKES 5/1995.
- STAKES:**
Perhesuunnittelun kehittäminen vuoteen 2000. Työryhmän raportti. STAKES Aiheita 3/1994.
- Suomen Tilastollinen vuosikirja 1994. Tilastokeskus SVT.

Perhesuunnitteluun ja synnytyksiin liittyvää kirjallisuutta Suomesta

Useita aiheita

Kosunen, E.:

Teini-ikäisten raskaudet ja ehkäisy. STAKES Raportteja 99. STAKES, Helsinki 1993.

Kontula, O., Haavio-Mannila, E.:

Sexual pleasures. Enhancement of sex life in Finland, 1971 - 1992. Gover House. Aldershot 1994.

Kontula, O., Haavio-Mannila, E.:

Sexual behavior changes in Finland during the last 20 years. Nordisk Sexologi 1994:12: painossa.

Mandelin, M.:

Stabilt antal aborter i Finland. Nordisk Medicin 1990:105:41.

Nikander, T.:

Suomalaisnaisen perheellistyminen. SVT. Väestö 1992:10. Tilastokeskus, Helsinki 1992.

Nikander, T.:

Naisen elämänkulku ja perheellistyminen. (The woman's life course and the family formation.) Population 1992:1. Statistics Finland, Helsinki 1992.

Rimpelä, A.:

Ehkäisystä keskeytykseen — epidemiologinen katsaus. Kirjassa: Raskauden keskeyttäminen — suomalaisia valintoja 1990-luvulla. STAKES Raportteja 126. STAKES, Helsinki 1993, pp. 31 - 49.

Rimpelä, M., Ritamo, M. (ed):

Raskauden keskeyttäminen — suomalaisia valintoja 1990-luvulla. STAKES Raportteja 126, STAKES, Helsinki 1993.

Ritamies, M.:

Finland reduces need for abortion. Planned Parenthood in Europe 1993;22/3:11 - 13.

Toivonen, J., Mäkelä, M., Bidjuschkin, K., Slotte, M.:

Avoimet ovet. Duodecim 1991:107:1829 - 1834.

The development of family planning services up to the year 2000. Report of the working group. Themes 6/1994. STAKES, Helsinki 1994.

Wallace, H. M., Vienonen, M.:

Teenage pregnancies in Sweden and Finland. *J Adol Health Care* 1989;10:231 - 236.

Synnytykset

Finnäs, F.:

Formation of unions and families in Finnish cohorts born 1938 - 1967. Tilastokeskus. Tutkimuksia 197. Helsinki 1993.

Hemminki, E., Gissler, M.:

Births by younger and older mothers in a population with late and regulated childbearing: Finland 1991. Manuscript.

Juntunen, K., Hartikainen-Sorri, A-L.:

Ensisynnyttävä kaksikymmentä vuotta sitten ja nyt Pohjois-Suomessa. *Sosiaalilääk Aikak* 1993;30:3 - 9.

Lindgren, Jarl:

Toward Smaller Families in the Changing Society. Väestöntutkimuslaitos 1984, D 11.

Lindgren, Jarl:

Suomalaisen syntyvyyden kehityskuva. (Features of Finnish Fertility.) Väestöntutkimuslaitoksen julkaisuja B:31. Helsinki 1975.

Meriläinen, J. et al.:

Finnish Perinatal Statistics 1987 - 1993. STAKES, Helsinki 1990 - 1995.

Nieminen, A.:

Esiaviollisten raskauksien yleisyydestä Suomessa. *Sosiologia* 1964;1:14.

Nieminen, A.:

Suomalaisen aviorakkauden ja seksuaalisuuden historia. Vammala; Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D, nro 27/1993.

Nieminen, M.:

Tutkimus lasten lukumäärästä. *Tilastotiedotus V6* 1972;5, Tilastokeskus.

Nikander, T.:

Naisen elämänselämä ja perheellistyminen. (The woman's life course and the family formation.) *Population* 1992;1. Statistics Finland, Helsinki 1992.

Notkola, I-L.:

Abortions and previous births (in Finnish with an English Abstract + tables). In: Hämäläinen, H., Rasimus, A., Rimpelä, M. (ed). *Induced abortions in Finland until 1991*. SVT. Health 1993;3. STAKES, Helsinki 1993.

Notkola, I-L.:

Luonnollisesta hedelmällisyydestä lapsirajoitukseen. Mikrodemografinen tutkimus hedelmällisyyden transitiosta. *Kuopio; Suomen Väestötieteen Yhdistyksen julkaisuja N:o 12*, 1989.

- Ollila, E., Gissler, M., Hemminki, E.:*
Synnyttäjä vuonna 1988. *Duodecim* 108:1456 - 63, 1992.
- Paavola, A.:*
The illegitimacy rate and factors influencing the pregnancy and delivery of unmarried mothers. *Acta Obstet Gynecol Scand* 1968, 47, suppl. 3.
- Piepponen, P.:*
Finland. In: Berelson B (ed). *Population policy in developed countries*. McGraw-Hill, New York, 1974, pp. 98 - 112.
- Rantakallio, P., Myhrman, A.:*
Changes in fertility and the acceptability of pregnancies in Northern Finland during the last 20 years. *Int J Epidemiol* 1990;19:109 - 114.
- Riihinen, O., Pulkkinen, A., Ritamies, M.:*
Suomalaisen perheen lapsiluku. Väestötutkimuslaitoksen julkaisusarja D, No. 7, Helsinki 1980.
- Ritamies, M.:*
Population development in Finland in the 1980s. *Yearbook of Population Research in Finland* 1991;29:114 - 126.
- Ritamies, M.:*
Suunnittelemattomien raskauksien vähenemiseen vaikuttavat tekijät. In: Rimpe-
lä, M., Ritamo, M. (eds). *Raskauden keskeyttäminen — suomalaisia valintoja*
1990-luvulla. STAKES Raportteja 126. STAKES, Helsinki 1993, pp. 51 - 64.
- Ritamies, M., Riihinen, O., Penttinen, H., Pulkkinen, A.:*
Lapsilukuihanne — toive vai tavoite. Väestötutkimuslaitoksen julkaisusarja D,
No. 13, Helsinki 1984.
- Visuri, E.:*
Köyhyys ja lastensynnytys. Väestöpoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja B 15.
Helsinki, 175 pp., 1968.
- Wiman, R.:*
Väestönkasvun pysähtymisen yhteiskunnalliset seuraukset. In: Wiman, R. (ed).
Suomen Väestötieteen Yhdistyksen julkaisuja N:o 7. Helsinki 1982.
- Raskaudenehkäisy**
- Erkkola, R., Kontula, O.:*
Syntyvyyden säännöstely. In: Kontula, O., Haavio-Mannila, E. (toim.). *Suoma-
lainen seksi*. WSOY, Helsinki 1993. pp. 343 - 370.
- Haavio-Mannila, E.:*
Suomalainen nainen ja mies. Porvoo 1968.
- Huhtala, A.:*
Nuorten avioparien perhesuunnittelu. Väestöpoliittinen tutkimuslaitos, sarja B,
n:o 25. Helsinki 1970.

Julkunen, R.:

Ennen aviota. *Sociologia* 1968:5:145.

Komiteamietintö 1968: A 11. Aborttilakikomitean mietintö. Helsinki 1968.

Kontula, O., Meriläinen, J.:

Nuorten kypsyminen seurusteluun ja seksuaalisuuteen. Lääkintöhallituksen julkaisuja. Sarja Tutkimukset 9/1988. Helsinki 1988.

Koskelainen, O., Leppo, K., Sievers, K.:

Pohjoissuomalaisien nuorten miesten seksuaalisesta käyttäytymisestä. Population Research Institute, Series B 32/1973. Helsinki 1973.

Koskinen, R., Aro, S.:

Steriloinnit Suomessa 1984 - 1986. Lääkintöhallituksen julkaisuja 142. Helsinki 1989.

Kosunen, E., Teperi, J., Rimpelä, M.:

Ehkäisytablettien käyttö 14 - 18-vuoden iässä. *Suom Lääkäril* 1986:41:2812 - 2816.

Lahti, R.:

Uusien abortti- ja sterilöimislakien vaikutus maassamme. *Suomen Lääkärilehti* 1973:28:303.

Leppo, K.:

Contraception in Finland in a public health perspective. The Population Research Institute, Helsinki, 1978. Academic dissertation. pp. 59 - 71.

Leppo, K.:

Seksuaalinen käyttäytyminen tilastollisten tutkimusten valossa. Kirjassa: Hytönen, Y. et al. (toim.). *Seksologia*. Helsinki 1975.

Leppo, K., Koskelainen, O., Sievers, K.:

Contraceptive practices in Finland in 1971. *Yearbook of Population Research in Finland* 1973 - 1974:13:47.

Makkonen, K.:

The intrauterine contraceptive device in Finland. An example of utilization of medical technology. STAKES Research Reports 40. STAKES, Helsinki 1994. Academic dissertation.

Makkonen, K., Kontula, O.:

Naisopiskelijoiden ehkäisymenetelmien käyttö. *Sos Lääket Aikakauslehti* 1989:26:173 - 180.

Makkonen, K., Hemminki, E.:

Different contraceptive practices: use of contraceptives in Finland and other Nordic countries in the 1970s and 1980s. *Scandinavian Journal of Social Medicine* 1991:19:32 - 38.

Makkonen, K., Hemminki, E., Tuimala, R.:

Contraception in Finland — with focus on IUDs. *Eur J Public Health* 1993:3:249 - 253.

- Makkonen, K., Hemminki, E., Tuimala, R.:*
Pros and cons of intrauterine contraception — do perceptions of users and physicians differ? *Scand J Primary Health Care* 1994;12:190 - 196.
- Makkonen, K., Hemminki, E., Uutela, A.:*
Is users' knowledge about contraceptives adequate? — A case study of Finnish IUD users. *Soc Sci Med* 1992;35:1131 - 1136.
- Maunula, M.:*
Nuoret ja kondomi. Selvitys nuorten ehkäisyyn liittyvistä tiedoista, taidoista ja toiveista. Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos, Helsinki 1992.
- Nikander, T.:*
Suomalaisnaisen perheellistyminen. SVT. *Population* 1992;10. Tilastokeskus Helsinki 1992.
- Nikander, T.:*
Naisen elämäntie ja perheellistyminen. (The woman's life course and the family formation.) Statistics Finland, *Population* 1992;1, Helsinki 1992. pp. 80 - 82.
- Nilsson, C. G.:*
Ehkäisytabletteja teini-ikäisille? *Duodecim* 1980;96:871 - 872.
- Nyman, K.:*
Ehkäisytablettien käyttö Suomessa vuonna 1968. *Sosiaalivakuutus* 1971 No 1:3 - 12.
- Ollila, E., Hemminki, E., Kajesalo, K.:*
Physicians' experience with Norplant implantable contraceptives in Finland. *Scand J Soc Med* 1995;23:47 - 52.
- Ollila, E., Kajesalo, K., Hemminki, E.:*
Experience of Norplant by Finnish family planning practitioners. In: Mintzes, B., Hardon, A., Hanhart, J. (eds). *Norplant: under her skin*. Women's Health Action Foundation and Wemos, Amsterdam, 1993, pp. 47 - 68.
- Paavola, A.:*
The illegitimacy rate and factors influencing the pregnancy and delivery of unmarried mothers. *Acta Obstet Gynec Scand* 1968:suppl. 3.
- Rantakallio, P.:*
The unwanted child. *Acta Univ. Ouluensis, Series D Medica* No. 8, 1974:1 - 46.
- Riihinen, O., Pulkkinen, A., Ritamies, M.:*
Suomalaisen perheen lapsiluku. Väestöntutkimuslaitos D7, Vammala 1980.
- Riihinen, O., Pulkkinen, A., Noponen, J., Ritamies, M.:*
The Finnish approach to the World Fertility Survey. *Yearbook of Population Research in Finland* 1978;16:99 - 111.
- Rimpelä, A. H., Rimpelä, M. K., Kosunen, E. A-L.:*
Use of oral contraceptives by adolescents and its consequences in Finland 1981 - 91. *Br Med J* 1992;305:1053 - 7.

- Rimpelä, M., Ritamo, M. (ed):*
Raskauden keskeyttäminen — suomalaisia valintoja 1990-luvulla. STAKES Raportteja 126. STAKES, Helsinki 1993.
- Ritamies, M., Visuri, E.:*
Suomalaisten perhekoko — sattuma vai suunnitelma. Väestöntutkimuslaitos D1, 1975. Helsinki 1975.
- Saari, S., Raitasalo, A.:*
Opiskelijoiden seksuaalikäyttäytymistä koskeva tutkimus. I raportti. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö. Helsinki 1974.
- Saari, S., Raitasalo, A.:*
Opiskelijoiden seksuaalikäyttäytymistä koskeva tutkimus. Raportteja 2. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö. Helsinki 1975.
- Saviaho, A.:*
Nuorten seksuaalikäyttäytyminen. Kirjassa: Aalto, R., Minkkinen, S. (eds). Nuoret tänään. Helsinki 1971.
- Sieberg, R., Nilsson, C. G.:*
Teini-ikäisten raskauden ehkäisy. Duodecim 1987:103:584 - 587.
- Sievers, K., Koskelainen, O., Leppo, K.:*
Suomalaisten sukupuolielämä. (Sexual life of Finns). Helsinki 1974.
- Sihvo, S., Ollila, E., Hemminki, E.:*
Who uses Norplant' — a study from Finland. Acta Obstet Gynecol Scand 1994:73:476 - 481.
- Smitten, K. von, Rönnberg, L., Rhen, K.:*
Ehkäisyvälineiden tuntemus ja käyttö. Suomen Lääkärilehti 1972:27:1301.
- Vienonen, M.:*
Ehkäisyn käyttö Suomessa. Duodecim 1987:103:515 - 518.

Raskauden keskeytykset, esiintyminen

Vuodesta 1939 aborttien määrä on raportoitu virallisessa tilostossa no XI (Terveys ja terveydenhoito, Terveyspalvelut)

Hankolin, L.:
Tutkimus Etelä-Saimaan Keskussairaalassa 1.6.1971 - 31.5.1972 sosiaalisilla syillä raskaudenkeskeytyksen saaneiden henkilöiden elämänoloista. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto, Sosiaalipolitiikan laitos. Tampere 1974.

Hämäläinen, H., Rasimus, A., Rimpelä, M. (toim.):
Induced abortions in Finland until 1991. (In Finnish with English summaries and tables). SVT. Health 1993:3. STAKES, Helsinki 1993.

Härö, S., Koskela, R.:

Laillisten raskaudenkeskeytysten viimeaikaiset kehityssuunnat Suomessa. Sos Aikakauslehti 1976:70:27.

Härö, A. S., Koskela, R.:

Laillisten raskauden keskeytysten viimeaikaiset kehityssuunnat Suomessa. Sosiaalinen Aikakauskirja 1971 No 5, 403 - 416.

Härö, A. S., Koskela, R., Rasimus, A.:

Lailliset raskaudenkeskeytykset Suomessa 1970 - 1973. Sosiaalinen Aikakauskirja 1974 No 4, 270 - 284.

Jouppila, P., Kauppila, A., Punto, L., Sjöstedt, J. E.:

Mitä raskaudenkeskeytyksen jälkeen. Suomen Lääkärilehti 1976:31:2551 - 6.

Kantero, R-L., Rautanen, E., Widholm, O.:

Lääketieteellisiä ja sosiaalisia näkökohtia nuorten raskauksista. Duodecim 1975:91:1303 - 11.

Kasanen, A.:

Ennen vihkimistä hedelmöitettyjen lasten lukumäärän vaihteluista Turussa 1800-luvulta lähtien. Avioliitto ja lääkäri 1953:4:86.

Kokkonen, J.:

Tutkimus pohjois-suomalaisten raskaudenkeskeytys- ja synnytyspotilaiden sosioekonomisista eroista. Acta Universitatis Ouluensis Series D, Oulun yliopisto, Oulu 1974.

Kosunen, E., Rimpelä, M.:

Teini-ikäisten raskaudet ja raskauden keskeytykset Suomessa 1965 - 1981. Suomen Lääkärilehti 1983:38:2748 - 53.

Kotiranta, M. L.:

Aborttipyyntöjen sosiaaliset perustelut. Väestöntutkimuslaitos, B 39, Helsinki 1975.

Makkonen, M., Rissanen, E., Castren, O.:

Raskaus nuorella iällä. Kuopion yliopiston julkaisuja. Lääketiede. Tilastot ja selvitykset 1/84. Kuopio 1984.

Mandelin, M.:

Induced abortion. Diss.: Helsingin yliopisto, Helsinki 1980.

Mäkelä, L.:

Laillisista raskaudenkeskeytyksistä Suomessa. Tilastoihin perustuva tutkimus vuosilta 1950 - 1965. Pro gradu -tutkielma, Sosiaalipolitiikan laitos, Tampereen yliopisto. Tampere 1968.

Mäkinen, J., Tuimala, R.:

Nuorten raskaudet vuosina 1969 - 1985. Suomen Lääkärilehti 1989:44:3163 - 66.

Rautanen, E., Widholm, O., Ruusuvaara, L., Kantero, R. L.:

Mikä saa naisen valitsemaan abortin? Duodecim 1980:96:1328 - 36.

Ritamies, M.:

Finland. In: Rolston, B., Eggert, A. (eds.). *Abortion in New Europe: A Comparative Handbook* Westport, Connecticut, 1994, pp. 85 - 99.

Ritamies, M.:

Abortit meillä ja muualla. Väestöntutkimuslaitos D 16, Helsinki 1986.

Ruusuvaara, L. R.:

Teenage abortions. Family background, sexual experience and contraceptive use. Dissertation, Helsinki 1983.

Räsänen, Eila:

Abortin saaneet alle 17-vuotiaat. *Suomen Lääkärilehti* 1979:34:1601 - 6.

Vuorjoki, A., Heikkinen, J., Raudaskoski, T.:

Käyttävätkö suomalaiset naiset raskauden keskeytystä ehkäisynä? *Suomen Lääkärilehti* 1991:46:2834 - 36.

Vesikari, T., Elo, O., Sami, A. A.:

Raskauden keskeytykset vihurirokon perusteella Suomessa vuosina 1967 - 1971. *Suomen Lääkärilehti* 1972:27:3200 - 3205.

Raskauden keskeytys, päätöksenteko ei-toivotussa raskaudessa

Niemeläinen, P. et al.:

The first abortion — and last?: a study of the personality factors underlying repeated failure of contraception. Reports from the Institute of Psychology, University of Turku, 1981.

Myhrman, A.:

Family relation and social competence of children unwanted at birth. A follow-up study at the age of 16. *Acta Psychiatr Scand* 1988:77:181 - 7.

Myhrman, A.:

Sex of previous children and desirability of the next child: a follow-up study of unwanted children. *Yearbook of Population Research in Finland XXIV:54 - 59*, 1986.

Myhrman, A.:

Undesired pregnancy and children's life circumstances. *Yearbook of Population Research in Finland XX:68 - 82*, 1982.

Myhrman, A.:

Unwanted pregnancy, its occurrence and significance for the family and the child. *Acta Universitatis Ouluensis*. Oulu 1992.

Myhrman, A., Seitamo, L., Forsius, H.:

The effect of unwanted pregnancy on child development — a follow-up study of boys and girls at the age of sixteen. Third International Conference on System Science in Health Care, Munich 16 - 20 July, 1984. Springer-Verlag, Berlin Heidelberg New York Tokio 1984, pp. 600 - 603.

Pöllänen, R. et al.:

Behovet av psykiskt stöd vid abort. Finska läkaresällskapets handlingar 1991:135:168 - 170.

Rantakallio, P.:

The unwanted child. Acta Univ Oul D 8, Oulu, 46 pp., 1974.

Rantakallio, P., Myhrman, A.:

Changes in fertility and the acceptability of pregnancies in Northern Finland during the last 20 years. Int J Epidemiol 1990:19:109 - 114.

Rantakallio, P., Myhrman, A.:

The child and family eight years after undesired conception. Scand J Soc Med 1980:8:81 - 87.

Ruusuvaara, L.:

Miten voisimme vähentää teini-ikäisten ei-toivottujen raskauksien määrää? Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti 21 (1984):1, 1 - 4.

Sumu, R-L.:

Abortti: 250:n suomalaisnaisen kokemukset vastentahtoisista raskauksista, abortteista ja sterilisaatiosta. Tammi, Helsinki 1970.

Raskauden keskeytys, aborttilain arviointi

Ala-Nikkola, M.:

Laiton lailliseksi ja kielletty sallituksi. Tutkimus raskauden keskeyttämisen laillistamisesta Suomessa. Lisensiaatintutkimus, Tampereen yliopisto, Tampere 1993.

Ekman, H.:

Uuden aborttilain vaikutukset äitiysrahan hakijoihin. Sosiaalivakuutus 1972:4:11 - 16.

Erkkilä, S.:

Naimattomien raskauden keskeyttämisestä uuden aborttilain puitteissa. Lääkäri ja yhteiskunta Nro 3, 54 - 55, 1969.

Erkkilä, S.:

Äitiysrikokset kriminologisenä ja sosiaalilääketieteellisenä ongelmana. Lääkäri ja yhteiskunta. Nro 1, 12 - 14, 1969.

Härö, A. S., Koskela, R., Rasimus, A.:

Aborttilainsäädännön muutos oli tarkoituksenmukainen. Sosiaalinen aikakauskirja 1976, No. 5, 27 - 36.

Juva, K., Jylhä, M., Aro, S.:

Aborttikeskustelu suomalaisissa lääkärilehdistä. Suomen Lääkärilehti 1 - 2/84, 35 - 39, 1984.

Komiteanmietintö 1968:

A 11 (1969). Aborttilakikomitean mietintö. Helsinki.

Komiteanmietintö 1979:

29 (1979). Sukupuolikasvatustyöryhmän mietintö. Helsinki.

Komiteanmietintö 1981:

14 (1981). Sukupuolikasvatustyöryhmän mietintö II. Helsinki.

Kumpulainen, S., Kumpulainen, A.:

Aborttiasenteisiin vaikuttaneet tekijät ja asenteiden heijastuminen suomalaisessa aborttipolitiikassa. Sosiaalipolitiikan yleisen linjan pro gradu -tutkielma Tampereen yliopisto, Tampere 1978.

Lahti, R.:

Uusien abortti- ja sterilöimislakien vaikutus maassamme. Suomen Lääkärilehti 1973, 28, 303 - 314.

Lahti, R.:

Vuoden 1970 abortti-, sterilöimis- ja kastroimislait, niiden soveltaminen sekä abortti- ja sterilöimislakien muutokset vuosina 1978 ja 1985. Suomen Lääkärilehti 1985:40:1809 - 14.

Niemelä, P.:

Finland. In: Sachdev, P. (ed). International Handbook on Abortion. Greenwood Press, New York 1988.

Notkola, I-L.:

Suomalaisten suhtautuminen aborttiin. In: Rimpelä, M., Ritamo, M. (eds). Raskauden keskeyttäminen — suomalaisia valintoja 1990-luvulla. STAKES Raportteja 126. STAKES, Helsinki 1993, pp. 87 - 102.

Nurmi, T.:

Raskaudenkeskeytyksistä ihmissuhde- ja sukupuolikasvatukseen. In: Rimpelä, M., Ritamo, M. (eds). Raskauden keskeyttäminen — suomalaisia valintoja 1990-luvulla. STAKES Raportteja 126. STAKES, Helsinki 1993, pp. 15 - 29.

Piepponen, P.:

Vapaan abortin maat. Väestöpoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja. Sarja B, 9, 1966.

Rimpelä, M., Ritamo, M., Kosunen, E.:

Halving the number of abortions by a comprehensive family planning strategy — The Finnish experience.

Ritamies, M.:

Finland. In: Rolston, B., Eggert, A. (eds). Abortion in New Europe: A Comparative Handbook. Westport, Connecticut, 1994, pp. 85 - 99.

Ritamies, M.:

Abortion and birth-rate development (in Finnish with English summary & tables). In: Hämäläinen, H., Rasimus, A., Rimpelä, M. (eds). Induced abortions in Finland until 1991. SVT. Health 1993:3. STAKES, Helsinki 1993.

Ritamies, M.:

Syntyvyyden muutokset ja lailliset raskaudenkeskeytykset. Väestöntutkimuslaitos D6, Helsinki 1979.

Ritamies, M.:

Have the aims of the Finnish abortion law been reached? Yearbook of Population Research in Finland 1993:31:62 - 71.

Saari, S., Mandelin, M.:

Abortti. Kirjassa: Hytönen, Y., Raitasalo, A., Tähtinen, J. (eds). Seksologia. Tammi, Helsinki 1974, pp. 99 - 118.

Vertio, H., Nurmi, T., Rasimus, A.:

Muutos raskauden keskeyttämisestä annettuun lakiin. Suomen Lääkärilehti 1979:34:1673 - 77.

Väestöliiton Vuosikirja V (1956). Kansanterveys ja abortit. Helsinki.

Tutkimuksessa mukana olevat tutkijat ja heidän tutkimusaiheensa

Elina Hemminki, LKT, Tutkimusprofessori, STAKES, Terveydenhuollon tutkimusyksikkö, Tutkimuksen tieteellinen johtaja

Erityisesti kiinnostunut palvelujärjestelmän toiminnasta (missä palveluita käytetään julkinen vs yksityinen, kuinka paljon eri hoidonantajien vastuulla) ja kuinka palveluiden laatu vaihtelee ylläolevan mukaan. Kiinnostunut myös gynekologin roolista naisen omana lääkärinä: kuinka laajamittaisia ovat säännölliset terveystarkastukset gynekologin luona ja syyt siihen.

Lisäksi: Eurooppalainen yhteishanke (Pierre Buekens, Université Libre de Bruxelles) Äitiysneuvolapalveluiden vertaileva eurooppalainen tutkimus. Sterilisaatiot ja spontaanit abortit.

Linda Helmig, M.A. (psykologia) University of Kansas

Tekee väitöskirjaa perhesuunnittelupalveluista, jonka osana vertailee Suomen ja Yhdysvaltojen palveluorganisaatiota, palveluiden käyttöä, eri ehkäisymenetelmien käyttöä ja naisten tietojen tasoa.

Päivikki Koponen, THL, tutkija, Tampereen yliopisto, Hoitotieteen laitos/yliopettaja, Seinäjoen ammattikorkeakoulu, Terveydenhuolto oppilaitos

Valmistele väitöskirjaa terveydenhoitajan työstä väestövastuisessa terveydenhuollossa. Tässä tutkimuksessa tarkoituksena tutkia missä määrin väestövastuu koskettaa naisten käyttämiä perhesuunnittelupalveluita ja kuvata naisten kokemuksia ja toiveita perhesuunnittelupalveluista väestövastuisen perusterveydenhuollon kehittämisen näkökulmasta. Lisäksi omalääkäriin ja omahoitajan yhteys palveluiden käyttöön, kokemuksiin ja toiveisiin.

Elise Kosunen, LL, apulaisopettaja, Tampereen yliopisto, Lääketieteen laitos

Valmistele väitöskirjaa nuorten ehkäisystä. Tarkastelee erityisesti 18 - 24-vuotiaiden palveluiden käyttöä, kokemuksia ja toiveita palveluiden kehittämiseksi sekä mahdollisia esteitä palveluiden käytölle.

Maija Malin-Silverio, VTM, tutkija, STAKES, Terveydenhuollon tutkimusyksikkö /Helsingin yliopisto

Valmistele väitöskirjaa hedelmättömyyden hoitoteknologioista ja lapsettomuudesta sosiaalisena ilmiönä. Tämän tutkimuksen avulla selvittää lapsettomuuden yleisyyttä ja kestoja, hoitoon hakeutumista tai hakematta jättämisen syitä, hoitojen onnistumista ja tyytyväisyyttä hoitoihin.

Marjaana Pelkonen, THT, lehtori, Kuopion yliopisto, Hoitotieteen laitos

Asiakkaiden osallistuminen päätöksentekoon äitiysneuvolassa.

Marja-Leena Perälä, THL, STAKES, erikoistutkija, Terveystieteiden tutkimuskeskus

Vastaa äitiyshuoltoa koskevista kysymyksistä yhdessä Kuopion tutkijoiden kanssa.

Äitiysneuvoloiden palvelujen laatuun liittyen, minkälaisia asioita naiset pitävät tärkeinä äitiysneuvola toiminnan sisällön kannalta ja kuinka käynnit ovat vastanneet odotuksia, sekä arvioida synnytys- ja perhevalmennuksen ja kotikäyntien hyödyllisyyttä. Naisten käsitykset äitiysneuvolakäyntien määrästä ja synnytyskäytännöistä. Toisessa osatutkimuksessa tutkitaan palveluiden vahvuuksia ja heikkouksia tarkastelemalla palveluiden käyttäjien myönteisiä ja kielteisiä kokemuksia.

Outi Räikkönen, THM, STAKES, tutkija, Terveystieteiden tutkimuskeskus

Valmistele lisensiaattityötä myönteisistä ja kielteisistä hoitokokemuksista.

Sinikka Sihvo, THM, tutkija, STAKES, Terveystieteiden tutkimuskeskus

Tutkimusaiheena erityisesti raskauden keskeytykset, palveluiden arvottaminen ja ehkäisymenetelmiin kohdistuvat pelot.

Katri Vehviläinen-Julkunen, THT, professori, Kuopion yliopisto, Hoitotieteen laitos

Äitiysneuvoloiden palvelujen sisällölliset kysymykset.

STAKES
SOSIAALI- JA TERVEYSALAN
TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISKESKUS
Siltasaarenranta 18, PL 220, 00531 Helsinki
Puhelin (90) 39 671, telefax (90) 761 307

Helsinki 27.5.1994

Hyvä vastaanottaja

Tässä tutkimuksessa kartoitamme suomalaisten naisten käsityksiä, kokemuksia ja mielipiteitä perhesuunnittelupalveluista. Olette yksi niistä 3000 18-44-vuotiaasta naisesta, jotka on satunnaisesti valittu tutkimukseen Väestörekisteristä. Tutkimusta tekevät STAKESin tutkijat yhteistyössä Tampereen ja Kuopion yliopistojen tutkijoiden kanssa.

Raskauden ehkäisyyn ja lasten saantiin liittyvät kysymykset ovat asioita, jotka koskettavat useimpien naisten elämää jossakin vaiheessa. Tämän tutkimuksen avulla pyrimme kartoittamaan mahdollisia ongelmakohtia nykyjärjestelmässä, ja saamaan tietoa palveluiden parantamiseksi tulevaisuudessa. Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista.

Lomake sisältää kysymyksiä raskauden ehkäisystä, raskauksista, keskeytyksistä ja lapsettomuudesta. Kaikki kysymykset eivät välttämättä koske juuri teitä, ja nämä osat voitte jättää täyttämättä. (Yksityiskohtaisemmat ohjeet lomakkeessa.) Lomakkeen täyttäminen kestää noin 15-40 minuuttia. Tutkimustulosten luotettavuuden kannalta on erityisen tärkeää, että kaikki lomakkeen saaneet vastaisivat siihen.

Kun olette täyttänyt lomakkeen, laittakaa se mukana olevaan vastauskirjekuoreen. Pienemmän kirjekuoren sisälle pyydämme teitä laittamaan nimitarran ja lähettämään sen erikseen. Nimitarra kertoo meille, että olette vastannut, emmekä lähetä lomaketta enää uudelleen. Postimaksut olemme jo maksaneet puolestanne.

Koska lomakkeeseen ei merkitä nimeä, eivät edes tutkijat pysty yhdistämään vastauksia henkilöihin. Kaikki tiedot käsitellään siis nimettöminä ja luottamuksellisesti. Lisätietoja tutkimuksesta tai lomakkeen täyttämisestä joko kirjeitse tai puhelimitse antaa Sinikka Sihvo puh. 90-3967 2312.

Kiitämme vaivannäöstämme jo etukäteen!

Tutkimusryhmän puolesta

Elina Hemminki
Lääketieteen ja
kirurgian tohtori,
tutkimusprofessori

Sinikka Sihvo
Terveystieteiden kandidaatti,
tutkija

Ohje lomakkeen täyttämistä varten

Ympyröi kussakin kysymyksessä sopivin vaihtoehto. Voit sivuuttaa ne kysymykset, jotka eivät koske sinua. Tarkemmat ohjeet siitä, mitkä kysymykset voit hypätä yli, ovat myöhemmin lomakkeessa.

1. Mikä on asuin kuntasi _____
2. Minä vuonna olet syntynyt? 19 _____
3. Mikä on peruskoulutuksesi?
  - 1 Kansa- tai kansalaiskoulu tai vähemmän
  - 2 Keski- tai peruskoulu
  - 3 Ylioppilas
4. Mikä on ammattikoulutuksesi? (Voit rengastaa useita.)
  - 1 Ei mitään ammattikoulutusta
  - 2 Ammattikoulu tai muita ammatillisia kursseja
  - 3 Koulutason ammatillinen tutkinto
  - 4 Opistotason tutkinto
  - 5 Korkeakoulu tai yliopistotutkinto
5. Mikä on nykyinen siviilisäätyisi?
  - 1 Naimaton
  - 2 Avoliitossa
  - 3 Naimisissa
  - 4 Eronnut tai asumerossa
  - 5 Leski
6. Oletko tällä hetkellä
  - 1 palkansaajana kokopäivätoimisesti
  - 2 palkansaajana osapäivätoimisesti
  - 3 maatalousyrittäjä, työssä perheen maatilalla
  - 4 muu yrittäjä
  - 5 työtön tai lomalettu ilman palkkaa
  - 6 eläkkeellä
  - 7 opiskelija
  - 8 pitkällä sairaslomalla
  - 9 äitiys- tai vanhempainlomalla
  - 10 hoidat kotia
  - 11 muu vaihtoehto, mikä? _____
7. Mikä on ammattisi? Jos et ole tällä hetkellä työssä, ilmoita mahdollisimman tarkkaan viimeisin ammattisi. _____

TERVEYS JA TERVEYDENHOITO

8. Millaiseksi arvioit nykyisen terveydentilasi?
- 1 Hyvä
  - 2 Melko hyvä
  - 3 Keskitasoinen
  - 4 Melko huono
  - 5 Huono
9. Onko sinulla jokin pitkäaikainen sairaus, vika tai vamma? (Lääkärin toteama, tai vähintään 3 kuukautta kestänyt vaiva, joka vaikuttaa työ- tai toimintakykyyn.)
- 1 Ei
  - 2 Kyllä, mikä?
  - 3 En osaa sanoa
10. Onko sinulla tietty omalääkäri, johon voit ottaa yhteyttä tarvitessasi lääkärin apua?
- 1 Ei
  - 2 Kyllä
  - 3 En tiedä, en osaa sanoa
11. Onko tämä lääkäri
- 1 terveyskeskuksessa asuinalueen mukaan määrätyn (esim. terveysasemalla tai lähimmässä neuvolassa)
  - 2 koulu- tai opiskelijaterveydenhuollossa
  - 3 työterveyshuollossa
  - 4 yksityisellä lääkäriasemalla
  - 5 muualla, missä?
  - 6 ystävä tai sukulainen
  - 7 muulla ei ole omaa lääkäriä
12. Onko sinulla tietty oma terveyden- tai sairaanhoitaja, johon voit ottaa yhteyttä tarvitessasi apua ja neuvoja terveysasioissa?
- 1 Ei
  - 2 Kyllä
  - 3 En tiedä, en osaa sanoa
13. Onko tämä terveyden- tai sairaanhoitaja
- 1 terveyskeskuksessa asuinalueen mukaan määrätyn (esim. alueen terveysasemalla tai lähimmässä neuvolassa)
  - 2 koulu- tai opiskelijaterveydenhuollossa
  - 3 työterveyshuollossa
  - 4 yksityisellä lääkäriasemalla
  - 5 muualla, missä?
  - 6 ystävä tai sukulainen
  - 7 muulla ei ole omaa hoitajaa

14. Onko mielestäsi tärkeää, että nainen käy säännöllisesti gynekologin (naistentautien erikois-
lääkärin) luona, vaikka ei ole mitään erityistä sairautta?

- 1 Ei, miksi?
- 2 Kyllä, miksi?
- 3 En osaa sanoa

15. Oletko itse käynyt gynekologin luona viimeisen 5 vuoden aikana?

- 1 En kertaakaan
- 2 Pari kertaa
- 3 Säännöllisesti
- 4 Muuta, mitä?
- 5 En muista

16. Onko sinulle tehty joku seuraavista leikkauksista? (Voit rengastaa useampia.)

- 1 Kohdun tai kohdun napukan poisto
- 2 Munasarjan tai molempien munasarjojen poisto
- 3 Sterilisaatio
- 4 Ei mitään yllämainituista (siirry kysymykseen 18)

17. Oletko jälkikäteen katunut päätösiä (jostain näistä) leikkauksista?

- 1 En
- 2 Kyllä, mitä leikkausta ja miksi?
- 3 En osaa sanoa

18. Onko sinulle tehty jotain seuraavista tutkimuksista viimeisen vuoden aikana?

	Ei	Kyllä
Irtosolunäytteen otto (PAPA)	1	2
Gynekologinen tutkimus	1	2
Rintojen käsin tunnustelu (lääkäri tai hoitaja)	1	2
Verenpaineen mittaus	1	2

RASKAUDET JA LAPSET

19. Mikä on aiempien raskauksiesi lukumäärä? (Laita nolla, jos sinulla ei ole ollut mitään/jotain näistä.)

- _____ synnytyksiä, vuosina: _____
 _____ keskenmeno, vuosina: _____
 _____ kohdun ulkopuolista raskautta
 _____ raskauden keskeytystä (aborttia)

20. Aiotko tulevaisuudessa hankkia lapsen tai lapsia?

- 1 En
 2 Ehkä
 3 Kyllä
 4 En osaa sanoa
 5 Olen tällä hetkellä raskaana
 6 En voi tulla raskaaksi vaikka haluaisin
 7 Muuta, mitä? _____

21. Oletko koskaan ajatellut adoptoida lasta?

- 1 En
 2 Kyllä
 3 Olemme tällä hetkellä jonossa
 4 Meillä on jo adoptiolapsi
 5 Muuta, mitä? _____

Seuraavaksi kuvaamme erilaisia tilanteita joiden eteen nainen voi joutua. Pyydämme arviotasi miten sinä kyseisissä tilanteissa toimisit.

22. Jos nyt epäilisit olevasi raskaana, miten ensimmäiseksi varmistaisit asian?

- 1 Odottaisin, kunnes voisin itse päätellä, että olen raskaana
 2 Tekisin raskaustestin apteekista ostamallaani testillä
 3 Veisin näyteen suoraan laboratorioon
 4 Ottaisin yhteyttä lääkäriin tai terveydenhoitajaan
 5 En tiedä mitä tekisin
 6 Muuta, mitä _____

23. Mistä merkeistä osaisit epäillä olevasi raskaana?

- 1 _____

- 2 En tiedä, mitkä ovat raskauden merkit

24. Jos nyt olisit raskaana ja haluaisit jatkaa raskautta, minne terveydenhuollossa ensimmäiseksi ottaisit yhteyttä?

- 1 _____
 2 En tiedä, minne pitäisi ottaa yhteyttä
 3 En osaa sanoa

25. Kuinka pian tällöin ottaisit yhteyttä terveydenhuoltoon?

- 1 Heti kun epäilisin olevani raskaana
 2 Heti kun tietäisin olevani raskaana
 3 Vasta kun raskaus olisi pidemmällä: noin _____ viikon kuluttua siitä, kun kuukautisten olisi pitänyt alkaa
 4 En osaa sanoa

26. Jos nyt olisit raskaana, etkä haluaisi jatkaa raskautta, minne terveydenhuollossa ensimmäiseksi ottaisit yhteyttä?

- 1 _____
 2 En tiedä minne pitäisi ottaa yhteyttä
 3 En osaa sanoa

27. Miten naisen ikä mielestäsi vaikuttaa mahdollisuuteen tulla raskaaksi?

- 1 Helpompaa 35 vuotiaalle kuin 25 vuotiaalle
 2 Lähes yhtä helppoa 35 ja 25 vuotiaalle
 3 Vaikeampaa 35 vuotiaalle kuin 25 vuotiaalle
 4 Lähes mahdotonta yli 35 vuotiaalle
 5 Iällä ei ole suurta merkitystä
 6 En osaa sanoa

28. Missä kuukautiskierron vaiheessa luulisit naisen tulevan herkimmin raskaaksi?

- 1 Juuri ennen kuukautisia
 2 Kuukautisten jälkeen
 3 Noin viikon jälkeen kuukautisten alkamisesta
 4 Noin 2 viikkoa kuukautisten alkamisesta
 5 Ei eroa ajankohtien välillä
 6 En tiedä

RASKAUKSIEN EHKÄISY

Jos et ole koskaan käyttänyt tai tarvinnut mitään ehkäisymenetelmiä, voit siirtyä kysymykseen 36 sivulle 7.

29. Mitä ehkäisymenetelmää käytät tällä hetkellä? (Jos käytät useita, rengasta kaikki.)

1 En tarvitse/käytä tällä hetkellä mitään ehkäisyä

2 Ehkäisytabletti

3 Minipilleri

4 Ehkäisykapseli

5 Tavallinen kierukka

6 Hormonikierukka

7 Hormonirengas

8 Kondomi

9 Ehkäisyvahto, -voide, -puikko

10 Ehkäisyseini

11 Pessaari

12 Sterilisaatio, oma

13 Sterilisaatio, miehen

14 Rytymenetelmä (varmojen päivien laskeminen)

15 Keskeytetty yhdyntä

16 Jälkiehkäisy ("katumuspilleri")

17 Jokin muu menetelmä, mikä? _____

30. Mitä ehkäisymenetelmiä olet käyttänyt? (Ympyröi kaikki, joita olet joskus käyttänyt.)

1 En ole koskaan käyttänyt mitään ehkäisyä (siirry kysymykseen 36)

2 Ehkäisytabletti

3 Minipilleri

4 Ehkäisykapseli

5 Kierukka

6 Hormonikierukka

7 Hormonirengas

8 Kondomi

9 Ehkäisyvahto, -voide, -puikko

10 Ehkäisyseini

11 Pessaari

12 Sterilisaatio, oma

13 Sterilisaatio, mies

14 Rytymenetelmä (varmat päivät)

15 Keskeytetty yhdyntä

16 Jälkiehkäisy ("katumuspilleri")

17 Jokin muu menetelmä, mikä? _____

31. Oletko tällä hetkellä käyttämäsi ehkäisymenetelmään

1 erittäin tyytyväinen

2 melko tyytyväinen

3 melko tyytymätön

4 erittäin tyytymätön

5 en käytä ehkäisyä tällä hetkellä

32. Oletko tarvinnut ehkäisyä viimeisen vuoden aikana

1 viikottain

2 muutaman kerran kuukaudessa

3 lähes joka kuukausi

4 muutaman kerran vuodessa

5 en ole tarvinnut ehkäisyä viimeisen vuoden aikana

33. Mistä hankit viimeksi käyttämäsi ehkäisymenetelmän?

1 Apteekista reseptillä

2 Apteekista ilman reseptiä

3 Lääkäriltä, terveyden- tai sairaanhoitajalta

4 Kumppanini hankki sen

5 Automaatista

6 Tavallisesta kaupasta tai kioskista

7 Muualta, mistä? _____

8 En tiedä/en muista

34. Pajonko arvioit tämänhetkisen ehkäisyksi maksavan sinulle **vuodessa**? (Sisälleen itse ehkäisyvälineen lisäksi lääkärikäynnin, PAPA näytteen otton ja muut laboratoriotukustannukset.)

1 Kustannukset ovat noin _____ mk vuodessa

2 En osaa arvioida

3 En käytä tällä hetkellä ehkäisyä

35. Ovatko ehkäisymenetelmien kustannukset vaikuttaneet päätöksisi raskaudnehkäisystä viimeisen vuoden aikana? (Voit rengastaa useita.)

1 Ei

2 En hinnan vuoksi ole käyttänyt sitä menetelmää, jota olisin ensisijaisesti halunnut

3 En ole käynyt lääkärissä niin usein kuin olisin pitänyt tarpeellisena

4 Olen jättänyt laboratoriotutkimuksia tekemättä

5 En osaa sanoa

6 Muuta, mitä? _____

7 En tarvitse tällä hetkellä ehkäisyä

36. Oletko koskaan pelännyt jonkun ehkäisymenetelmän terveyshaittoja?

1 Ei

2 Kyllä, minkä menetelmän ja mitä terveyshaittoja? _____

_____

_____

_____

_____

37. Tunnetko seuraavat ehkäisymenetelmät ja miten niitä käytetään?

	Kyllä	Ei
Ehkäisytabletit	1	2
Kierukka	1	2
Ehkäisykapselit	1	2
Kondomi	1	2
Pessaari	1	2
Jalkireikäisy ("katumuspilleri")	1	2
Sterilisatio (naisen)	1	2

38. Mikä seuraavista on mielestäsi luotettavin menetelmä ehkäistä raskauksia? (Valitse vain yksi vaihtoehto.)

- 1 Pessaari
- 2 Kondomi
- 3 Kierukka
- 4 Rytmimenetelmä (varmojen päivien laskeminen)
- 5 Ehkäisyvahto
- 6 Ehkäisytabletit
- 7 Keskeytetty yhdyntä

39. Mitä ajattelet ehkäisykapseleista (Norplant®)?

- 1 Olen kuullut positiivisia asioita ehkäisykapseleista. Mitä ja keneltä?

- 2 Olen kuullut negatiivisia asioita ehkäisykapseleista. Mitä ja keneltä?

- 3 En ole koskaan kuullut ehkäisykapseleista, en tunne menetelmää

- 4 Muuta, mitä?

40. Kuinka monta kertaa olet käynyt lääkärin, terveydenhoitajan tai kättilön luona raskauden ehkäisyyn liittyvien kysymysten takia viimeisen vuoden aikana?

- 1 En kertaakaan
- 2 Terveydenhoitajan tai kättilön luona, _____ kertaa
- 3 Lääkärin vastaanotolla, _____ kertaa
- 4 En muista

41. Oletko käynyt yhdessä miehesi/miesystäväsi kanssa lääkärin tai terveydenhoitajan vastaanotolla raskauden ehkäisyyn liittyvien kysymysten takia viimeisen vuoden aikana? (Voit rengastaa useita.)

- 1 En
- 2 Terveydenhoitajan tai kättilön luona, _____ kertaa
- 3 Lääkärin vastaanotolla, _____ kertaa

42. Onko jokin/jotkut seuraavista seikoista vaikeuttanut hakeutumistasi lääkärin vastaanotolle raskauden ehkäisyasioissa viimeisen vuoden aikana? (Voit rengastaa useita.)

- 1 Vastaanottoajan saaminen oli vaikeaa
- 2 Pitkä matka lääkärille tai huonot kulkuyhteydet
- 3 Tarjolla oli vain mieslääkäreitä (ja olisin halunnut ajan naislääkärille)
- 4 Gynekologin (naistentautien erikoislääkärin) palveluita ei ollut helposti saatavilla
- 5 En tiennyt mistä löytää hyvän gynekologin
- 6 Halusin asioida jonkun muun kuin omalääkärin kanssa
- 7 Aikaisemmat huonot kokemukset
- 8 Lääkärin vastaanotolle meno tuntui hävettävältä
- 9 Pelkasin gynekologista tutkimusta
- 10 Muu syy, mikä? _____
- 11 Minulla ei ole ollut vaikeuksia lääkärille hakeutumisessa
- 12 En ole tarvinnut lääkärinpalveluja raskauden ehkäisyä takia

43. Kävisitkö raskauden ehkäisyyn liittyvissä kysymyksissä mieluiten: (valitse kustakin kohdasta yksi vaihtoehto)

A 1 saman lääkärin luona, jonka luona käyn muidenkin vaivojen takia	B 1 gynekologin luona
2 jonkun toisen lääkärin luona	2 yleislääkärin luona
3 lääkärin tuttuudella ei ole merkitystä	3 ei väliä
4 en osaa sanoa	4 en osaa sanoa

C 1 mieslääkärin vastaanotolla	D 1 yksityislääkärillä
2 naislääkärin vastaanotolla	2 ehkäisyneuvolassa
3 ei väliä	3 muualla terveyskeskuksessa
4 en osaa sanoa	4 ei väliä
	5 en osaa sanoa

44. Mikä seuraavista olisi mielestäsi paras tapa hoitaa raskauden ehkäisyyn ja raskauden seurantaan liittyvät asiat?

- 1 Erillisissä ehkäisyneuvolassa ja äitiysneuvolassa
- 2 Yhdistetyssä ehkäisy- ja äitiysneuvolassa
- 3 Yhdistettyinä muuhun terveyskeskuksen lääkärin vastaanotto toimintaan
- 4 Muulla tavoin, miten? _____
- 5 En osaa sanoa

45. Olisitko parempi, että raskauden ehkäisyä ja äitiysneuvolan toimintaa hoitaisi

- 1 näihin asioihin keskittynyt terveydenhoitaja tai kättilö
- 2 sama terveydenhoitaja, jonka luona käyt muidenkin terveytesi liittyvien kysymysten takia
- 3 muulla tavoin, miten? _____
- 4 en osaa sanoa

46. Olettaen, että olisit hankkimassa ehkäisytabletteja, mistä hankkisit ne mieheltä? (Mikäli niitä saisi kaikista alla luetelluista paikoista ja henkilöiltä.)
- 1 Kaupasta tai apteekista ilman reseptiä
  - 2 Terveydenhoitajalta tai kättilältä
  - 3 Yleislääkäriltä
  - 4 Gynekologilta (naistentautien erikoislääkäriltä)
  - 5 Muualta, mistä _____
  - 6 En osaa sanoa _____

47. On sanottu, että miehet osallistuvat liian vähän raskauden ehkäisyyn ja synnytyksiin. Mitä mieltä sinä olet, **pitäisikö miesten roolia**: (ympyröi kultakin riviltä yksi vaihtoehto)

	Tuntuvasti lisätä	Jonkin ver- verran lisätä	Ei tarvitse lisätä	Vähentää sanoa	En osaa sanoa
Vastuu raskauden ehkäisystä	1	2	3	4	5
Vastuu raskauden ehkäisykustan- nuksista	1	2	3	4	5
Synnytykseen osallistuminen	1	2	3	4	5
Vastuu raskauden keskeytyksestä	1	2	3	4	5

48. Miten haluaisit kehittää raskaudentehäisyyn liittyviä palveluita?
- _____
- _____
- _____
- _____

VIIMEISIN RASKAUDEN EHKÄISYYN LIITTYVÄ KÄYNTI

Jos et ole koskaan käynyt lääkärin, terveydenhoitajan tai kättilön luona raskauden ehkäisyä takia, siirry kysymykseen 56 sivulle 12.

49. Milloin viimeksi kävit lääkäriin, terveydenhoitajan tai kättilön vastaanotolla raskauden ehkäisyyn vuoksi?
- 1 Alle 6 kuukautta sitten
  - 2 6 – 12 kuukautta sitten
  - 3 Yli 1 mutta alle 2 vuotta sitten
  - 4 2 – 5 vuotta sitten
  - 5 Yli 5 vuotta sitten
  - 6 En muista _____

50. Missä viimeksi kävit raskauden ehkäisyyn liittyvissä kysymyksissä?

- 1 Erillisessä ehkäisyneuvolassa
- 2 Äitiysneuvolan yhteydessä olevassa ehkäisyneuvolassa
- 3 Kouluterveydenhuollossa
- 4 Opiskelijaterveydenhuollossa
- 5 Työterveysasemalla
- 6 Terveyskeskuslääkäriltä
- 7 Yksityisellä lääkäriasemalla
- 8 Sairaalan poliklinikalla
- 9 Muualla, missä? _____
- 10 En muista _____

51. Kenen luona kävit? (Voit rengastaa useita.)

- 1 Yleislääkäriin
- 2 Gynekologin
- 3 Muun lääkärin
- 4 Terveydenhoitajan tai kättilön
- 5 En muista _____

52. Kuinka kauan vastaanottoajan saanti kesti?

- 1 Ei tarvittu ajanvarausta
- 2 Noin _____ päivää, tai noin _____ viikkoa
- 3 En muista _____

53. Oliko viime käyntisi aiheena:

- 1 ehkäisyyn lopettaminen
- 2 ehkäisymenetelmän valinta ensimmäistä kertaa
- 3 ehkäisyyn uudelleen aloitus
- 4 ehkäisymenetelmän vaihto
- 5 seurantakäynti (esimerkiksi ehkäisytablettireseptin uusiminen, kierukan tarkastus tai vaihto)
- 6 neuvonta tai keskustelu eri ehkäisyvaihtoehdoista
- 7 keskustelu ei-toivotusta raskaudesta ja abortin tekemisestä
- 8 muu syy, mikä? _____
- 9 en muista _____

54. Jos käyntisi koski ehkäisymenetelmän valintaa, otettiinko omat näkemyksesi mielestäsi riittävästi huomioon ehkäisymenetelmää valittaessa?

- 1 Ei lainkaan
- 2 Jossain määrin
- 3 Täysin riittävästi
- 4 En osaa sanoa, en muista _____
- 5 Käynti ei koskenut ehkäisymenetelmän valintaa _____

55. Arvioi, miten seuraavat asiat toteutuivat viimeisellä käynnilläsi: Olen
(Ympyröi kultakin riviltä yksi vaihtoehto.)

	Hyvin tyyty- mätön	Melko tyyty- mätön	Melko tyyty- väinen	Hyvin tyyty- väinen	En osaa sa- noa/en muista
Ystävällisyys	1	2	3	4	5
Asiantuntemus	1	2	3	4	5
Luottamuksellisuus	1	2	3	4	5
Vastaanottoajan riittävyys	1	2	3	4	5

KESKENMENOT JA RASKAUDEN KESKEYTYKSET

56. Jos sinulla on joskus ollut keskenmeno, kävitkö sen vuoksi lääkäriä? (Viimeisin keskenmeno, voit rengastaa useita.)

- 1 Minulla ei ole ollut keskenmenoja
- 2 En ole varma, onko minulla ollut keskenmeno/keskenmenoja
- 3 En käynyt lääkärin vastaanotolla
- 4 Kyllä, kävin lääkärin vastaanotolla
- 5 Kyllä, kävin sairaalan poliklinikalla
- 6 Olin sairaalassa vuodeosastolla
- 7 Muuta, mitä? _____
- 8 En muista _____

Seuraavat kysymykset koskevat raskauden keskeytystä eli aborttia. Jos sinulle on tehty raskauden keskeytys useammin kuin kerran, vastaa viimeisen kerran mukaan. Jos sinulle ei ole koskaan tehty raskauden keskeytystä, siirry kysymykseen 69 sivulle 15.

57. Milloin sinulle tehtiin (viimeisin) raskauden keskeytys?

- 1 Alle vuosi sitten
- 2 1 – 2 vuotta sitten
- 3 3 – 4 vuotta sitten
- 4 5 – 10 vuotta sitten
- 5 Yli 10 vuotta sitten

58. Tehtiinkö keskeytys:

- 1 keskussairaalassa
- 2 muussa sairaalassa (esim. alueairaala, terveyskeskuksen sairaala)
- 3 yksityissairaalassa tai yksityisellä lääkäriasemalla
- 4 muualla, missä? _____

59. Kauanko olit sairaalassa/vastaanotolla?

- 1 Pääsin kotiin samana päivänä
- 2 Olin sairaalassa _____ yötä
- 3 Muuta, mitä? _____

60. Mitkä olivat tärkeimmät syyt siihen, että halusit keskeytyksen?

---

61. Kenen kanssa keskustelit asiasta ennen raskauden keskeytystä? (Voit rengastaa useita.)

- 1 En kenenkään kanssa
- 2 Kumppanin/poikaystävän
- 3 Naisystävän
- 4 Äidin
- 5 Isän
- 6 Sisaruksen/sisarusten
- 7 Jonkun muun, kenen? _____

62. Mitä ehkäisyä käytit tullessasi raskaaksi?

- 1 Käytin: _____
- 2 En sillä kerralla mitään
- 3 En muista _____

63. Olitko sinulla vaikeuksia saada lääkäritä lähete sairaalaan keskeytystä varten?

- 1 Ei _____
- 2 Kyllä, minkälaisia? _____

64. Kävitkö keskeytyksen jälkeen jälkitarkastuksessa? (Voit rengastaa useita.)

- 1 Sairaalassa
- 2 Terveyskeskuksessa
- 3 Muualla, missä? _____
- 4 En käynyt missään, miksi? _____

65. Arvioi lääkärin ja hoitajan kanssa käydyn keskustelun määrää ennen ja jälkeen keskeytyksen. (Rengasta kullakin riviltä yksi vaihtoehto.)

Olisitko halunnut keskustella:

Enemmän	Määrä oli sopiva	Vähemmän	En osaa sanoa	
Lääkärin kanssa ennen keskeytystä	1	2	3	4
Lääkärin kanssa keskeytyksen jälkeen	1	2	3	4
Hoitajan kanssa ennen keskeytystä	1	2	3	4
Hoitajan kanssa keskeytyksen jälkeen	1	2	3	4

66. Jos olisit halunnut keskustella enemmän, niin minkälaisista asioista?
- _____
- _____
- _____

67. Oletko tyytyväinen sairaalassa (tai muussa keskeytyksen suorituspaikassa) saamaasi kohteluun keskeytyksen yhteydessä?

- 1 Erittäin tyytyväinen
- 2 Melko tyytyväinen
- 3 Melko tyytymätön
- 4 Erittäin tyytymätön
- 5 En osaa sanoa

68. Olisitko toivonut, että jokin asia olisi tehty tai itse olisit tehnyt jotain toisin raskauden keskeytykseesi liittyen?

- 1 En
  - 2 Kyllä, mitä? _____
- _____
- _____
- _____
- _____

ÄITIYSNEUVOLAPALVELUT JA SYNNYTTÄMINEN

69. Jos sinulla olisi mahdollisuus valita, missä synnyttäisit mieluiten?

A Ensisyntyys:

- 1 Sairaalassa vuodeosastohoidossa
- 2 Sairaalassa poliklinisesti (niin että pääsisin kotiin 24 tunnin kuluessa synnytyksestä)
- 3 Kotona, kätiö tai lääkäri mukana
- 4 Muualla, missä? _____
- 5 En osaa sanoa

B Seuraavat synnytykset:

- 1 Sairaalassa vuodeosastohoidossa
- 2 Sairaalassa poliklinisesti (niin että pääsisin kotiin 24 tunnin kuluessa synnytyksestä)
- 3 Kotona, kätiö tai lääkäri mukana
- 4 Muualla, missä? _____
- 5 En osaa sanoa

Seuraavat kysymykset koskevat äitiysneuvolapalveluiden kehittämistä. Vastaa viimeisen synnytykseen päätyneen raskautesi tai tämän hetkisen raskautesi mukaan. Jos et ole koskaan käynyt äitiysneuvolassa, siirry kysymykseen 77 sivulle 18.

70. Missä eri paikoissa kävit viimeisen/nykyisen raskautesi hoitoon liittyvissä asioissa? (Voit rentaa useita.)

- 1 Äitiysneuvolassa
- 2 Yksityisessä neuvolassa
- 3 Äitiyspoliklinikalla
- 4 Yksityislääkärin vastaanotolla
- 5 Muualla, missä? _____
- 6 En muista

71. Seuraavassa on joukko aiheita, joita voidaan käsitellä äitiysneuvolassa. Arvioi, (1) onko aiheen käsitely mielestäsi neuvolassa tärkeää ja lisäksi (2) käsiteltiinkö aiheita riittävästi viimeisen raskautesi aikana.

	Aiheen tärkeys			Aihetta käsiteltiin riittävästi		
	Hyvin tärkeä	Melko tärkeä	Ei tärkeä	Kyllä	Ei	En muista
<i>Raskaus ja lapsivuodeaika</i>						
Normaali raskauden kulku	1	2	3	1	2	3
Raskauden ajan masentuneisuus	1	2	3	1	2	3
Sikion tilan seuranta	1	2	3	1	2	3
Syntyys	1	2	3	1	2	3
Syntytyksen jälkeinen toipuminen	1	2	3	1	2	3
Imetyks	1	2	3	1	2	3
<i>Terveydentila ja tottumukset</i>						
Ravinto ja ruokailu	1	2	3	1	2	3
Lepo ja liikunta	1	2	3	1	2	3
Tupakointi	1	2	3	1	2	3
Alkoholin käyttö	1	2	3	1	2	3
Lääkkeiden käyttö	1	2	3	1	2	3
<i>Perheen tilanne</i>						
Taloudellinen tilanne	1	2	3	1	2	3
Puolisoiden välinen suhde	1	2	3	1	2	3
Sukupuolielämä	1	2	3	1	2	3
Äidin työssäkäynti	1	2	3	1	2	3
<i>Valmistautuminen lapsen syntymään</i>						
Vastasyntyneen hoito	1	2	3	1	2	3
Sairaalan lapsen syntymisen mahdollisuus	1	2	3	1	2	3
Sisarusten valmentautuminen	1	2	3	1	2	3
Äitiyteen liittyvät tunteet ja kokemukset	1	2	3	1	2	3
Isyyteen liittyvät tunteet ja kokemukset	1	2	3	1	2	3
Muuta, mitä _____	1	2	3	1	2	3

72. Osallistuitko vastaanotokäyntien lisäksi neuvolan järjestämään synnytyks- tai perhevalmennukseen?

- 1 Kyllä
- 2 En
- 3 En muista

73. Miten hyödylliseksi arvioit synnytyks- tai perhevalmennuksen ensisynnyttäjäille?

- 1 Erittäin hyödyllinen
- 2 Hyödyllinen
- 3 Vähemmän hyödyllinen
- 4 Ei lainkaan hyödyllinen
- 5 En osaa sanoa

74. Miten hyödylliseksi arvioit neuvolan terveydenhoitajan tai kättilön kotikäynnin viimeisen synnytyksesi jälkeen?

- 1 Erittäin hyödyllinen
- 2 Hyödyllinen
- 3 Vähemmän hyödyllinen
- 4 Ei lainkaan hyödyllinen
- 5 En osaa sanoa
- 6 Terveydenhoitaja ei tehnyt kotikäyntiä

75. Seuraavat lauseet liittyvät yhteistoimintaan terveydenhoitajan tai kättilön kanssa. Arvioi, miten asiat toteutuivat viimeisen raskautesi yhteydessä.

	Täysin riittävästi	Lähes riittävästi	Ei läheskään riittävästi	Täysin riittävästi	En muista
Pystyin vaikuttamaan asioihin, joita neuvolassa käsiteltiin	1	2	3	4	5
Valintatilanteissa keskusteltiin eri vaihtoehtoja ja niiden seurauksista	1	2	3	4	5
Päätöksiä tehtäessä minulla oli riittävästi tietoa asiasta	1	2	3	4	5
Koin voivani vaikuttaa tiettyihin päätöksiin	1	2	3	4	5
Itseluottamustani lujitettiin	1	2	3	4	5
Neuvolakäynnit vastasivat odotuksiani	1	2	3	4	5

76. Mikä seuraavista kuvaa mielipidetäsi siitä, miten äitiysneurologiakäyntien lukumäärää voitaisiin muuttaa? (Voit rengastaa useita.) Käyntejä voitaisiin:
- 1 lisätä ensisynnyttäjien kohdalla
  - 2 lisätä uudelleen synnyttäjien kohdalla
  - 3 vähentää ensisynnyttäjien kohdalla
  - 4 vähentää uudelleen synnyttäjien kohdalla
  - 5 käyntejä voitaisiin muuttaa muulla tavoin, miten? _____

- 6 käyntien lukumäärää ei tarvitse muuttaa; nykykäytäntö on hyvä

LAPSETTOMUUS

77. Onko sinulla ollut koskaan vaikeuksia tulla raskaaksi ja saada lasta?

- 1 Ei
- 2 Kyllä
- 3 En tiedä, koska en ole yrittänyt tulla raskaaksi

Seuraavat kysymykset koskevat lapsien hankinnan vaikeuksia ja mahdollisia hoitoja. Jos sinulla on ollut useita jaksoja jolloin lapsen saanti on ollut vaikeaa, vastaa viimeisen kerran mukaan. Jos sinulla ei ole koskaan ollut vaikeuksia tulla raskaaksi ja saada lasta, siirry kysymykseen 86 sivulle 20.

78. Kuinka kauan olet yrittänyt/yrityt tulla raskaaksi ja saada oman lapsen? (Vastaa viimeisimmän kerran mukaan.)

- 1 Alle vuoden
- 2 1 - 2 vuotta
- 3 3 - 5 vuotta
- 4 Yli 6 vuotta

79. Oletko hakenut lääkäriltä apua lapsettomuuteen? (Voit rengastaa useita.)

- 1 En ole hakenut lääkärin apua lapsettomuuteen
- 2 Terveystieteiden keskuksen lääkäriltä
- 3 Yksityislääkäriltä
- 4 Julkisen sairaalan lääkäriltä
- 5 Muulta lääkäriltä. Keneltä? _____

80. Milloin viimeksi olet ollut lapsettomuuden tutkimuksissa tai hoidossa?

- 1 Alle vuosi sitten/olen tällä hetkellä hoidossa
- 2 1 - 2 vuotta sitten
- 3 Yli 2 vuotta mutta alle 5 vuotta sitten
- 4 Yli 5 vuotta sitten

81. Jos et ole hakenut lääkärin apua lapsettomuuteen, miksi ei? (Voit rengastaa useita.)

- 1 Haluan vielä odottaa, jos raskaus alkaisi normaalisti
- 2 En halua ulkopuolisen puuttumista
- 3 En ole tiennyt, että lapsettomuuden hoitoja on saatavilla
- 4 Olen liian vanha saamaan hoitoa
- 5 Hoidot ovat liian kalliita
- 6 Hoitoa antavat sairaalat ja klinikat ovat liian kaukana
- 7 Jokin muu syy, mikä? _____

82. Mitä lapsettomuuden hoitoja olet saanut? (Voit rengastaa useita, vastaa viimeisimmän lapsettomuusjaksoi mukaan.)

- 1 Perustutkimukset
- 2 Hormonihoito
- 3 Leikkaushoito
- 4 Keinosiemennys, _____ kertaa
- 5 Koeputkihedelmöitys, _____ kertaa
- 6 Jotain muuta hoitoa, mitä? _____

83. Jos synnytit lapsen/lapsia lapsettomuuden hoitojen avulla, niin milloin lapsesi syntyi/syntyivät? Vuonna _____

84. Oletko ollut tyytyväinen saamaasi lapsettomuuden hoitoon?

- 1 Kyllä, miksi? _____

- 2 En, miksi? _____

- 3 En osaa sanoa

85. Olisiko jotain sellaista mitä haluaisit parantaa lapsettomuuden hoidossa? _____

PALVELUIDEN ARVOTTAMINEN

86. Kuinka tärkeänä pidät, että seuraavat palvelut annetaan tai annettaisiin käyttäjille ilmaiseksi verovaroin kustannettuna?

	Ei lainkaan tärkeä	Vähemmän tärkeä	Melko tärkeä	Erittäin tärkeä	En osaa sanoa
Laäkärikäynnit raskauksien ehkäisyä varten	1	2	3	4	5
Ehkäisyvälineet	1	2	3	4	5
Raskauden keskeyttäminen	1	2	3	4	5
Lapsettomuuden hoito	1	2	3	4	5
Kohdunkaulan syövän joukkotarkastus (PAPA)	1	2	3	4	5
Rintasyövän joukkotarkastus (Mammografia)	1	2	3	4	5
Raskauden seuranta äitiysneuvolassa	1	2	3	4	5
Sikiön vammaisuuden seulonta	1	2	3	4	5
Sikiön ultraäänitutkimukset	1	2	3	4	5

87. Jos kärsit lapsettomuudesta, kuinka monen kuukauden palkan olisit valmis maksamaan siitä, että pääsisitte lapsettomuushoitoon (jos se olisi ainoa keino saada lapsi)

_____ kuukauden palkan

MYÖNTEINEN JA KIELTEINEN HOITOKOKEMUS

Palauta mieleesi kyselyn aihepiiriin liittyvä myönteisin ja kielteisin hoito- ja vastaanottokokemuksesi.

88. Kuvaava hoitoosi liittyvä myönteisin kokemuksesi. (Kerro millaiseen tilanteeseen se liittyi, kuinka kauan tapahtumasta on, missä se tapahtui sekä mitä se sinulle merkitsi.)

---

89. Kuvaava hoitoosi liittyvä kielteisin kokemuksesi. (Kerro millaiseen tilanteeseen se liittyi, kuinka kauan tapahtumasta on, missä se tapahtui sekä mitä se sinulle merkitsi.)

Kirjoita allaolevaan tilaan ja jatka tarvittaessa kääntöpuolelle, mikäli sinulla on vielä jotain kyselyä aihepiiriin liittyvää mielessäsi.

KIITOS VAIVANNÄÖSTÄSI!

STAKES

SOSIAALI- JA TERVEYSALAN TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISKESKUS

Siltasaarenpolku 18, PL 220, 00531 Helsinki
puhelin (90) 396 711, telefax (90) 3967 2450